

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő lap.

1994. december

V. évfolyam 12. (59.) szám

Ára: 30 Ft

Gyurcsák Ferenc szobrászművész, a Bajai Honpolgár olvassza ezzel

a rajzzal köszönti megjelenésének jubileumi ünnepség-lapunkat.

A BAJAI HONPOLGÁR 5 ÉVES

Öt éves a Bajai Honpolgár

A gyermekhalálánál nincs borzasztóbb és elszomorítóbb a világ. Egy éppen csak elkezdődött élet értelmetlen vége az elme számára is felfoghatatlan.

A Bajai Honpolgár decemberben ünnepli alapításának öt éves évfordulóját. És nem tudjuk, hogy megjelenik-e a januári szám. Megint, mint anno az öt éves működés alatt, most sem látjuk a jövőt. Nincs pénz a kiadásra.

Öt év küszködés és állandó pénzharc után kicsit megfáradtnak érzem a szerkesztőbizottságot, és bevallom magamat is.

A Bajai Honpolgár mára az egyetlen olyan lokálpatriota lap kis hazánkban, melynek létét egy kis csapat, a szerkesztőbizottság és szerzőink biztosították. Az öt év alatt sikerült valamit tennie ennek a lapnak, ami bizony nem semmi. A hétköznapi történelem még hozzáférhető — főleg emlékekben létező — fejezetei kerültek át az írásbeliség birodalmába, ahonnan már egyenes út

vezethet a majdani történetírók munkáiba. Viccesen arról beszélgettünk Schmidt Toncsi barátommal, hogy nagy bizottsággal megőszölható, hogy a Bajai Honpolgár jövője jóval fényesebbnek ígérkezik mint a jelene.

A napokban olvastam a város négyévi működéséről szóló könyvet. Ebben mint saját terméket dicsérik meg a Honpolgár és az Arteret is. Dicsőkednek vele.

Egy ünnepen nem szép dolog a pénzről beszélni, de hadd legyek rendhagyó. A város kulturális pályázati pénzeiből jutottat mindkét kiadványnak egy kis pénz. Anélkül, hogy tudták volna, hogy mennyibe kerül azok kiadása. A Bajai Honpolgár egyéves kiadása szűköstől bőrről megfizethető 500 ezer forintból. Kaptunk 100 ezret. A Honpolgár és az Arter sem olyan kiadványok, amelyek reklámhordozókként, vagy az eladás bevételeiből eltarthatnák magukat. A piacon nem tudunk ügyesek, vagy ügyeskedők lenni. Ha szükség van rájuk,

akkor a városnak érzékeljük, az általuk betöltött szerep értékét ójzani kellene ezeket a lapokat. Ha nem kell a városnak a Bajai Honpolgár akkor meg fog halni. Legkésőbb Krisztus születésnapján.

És ha már senki nem érzi feladatának a hatalom berkeiből, akkor most a vég közeledtével engedjék meg, hogy megköszönjem munkatársaimnak, barátainak, hogy hajlandók voltak hosszú öt évig ebben a munkában résztvenni, a honoriáriumnak csúfolt néhány fillérért komoly és érdekes írásokat közlőtenni. Az elmúlt öt év szép volt, de a heroikus küzdelem nem tarthat tovább. Az erőn felüli teljesítményt csak szükség esetén és ritka alkalmakkor illik elvárni. Evekig nem.

Azt hiszem, hogy egy nagyon szép passzióznak szakad vége, ha meghal a Bajai Honpolgár.

Béke poraira?

Gyulavári József

a Bajai Honpolgár felelős szerkesztője

SZERELEM- GYERMEK

Amikor megszületett — 1989 decemberében — még nem tudtuk, hogy azzá válik. Mint anyai csapat az elmúlt 4-5 évben a Bajai Honpolgár szerkesztőgárdája is — egy kivételével — csupa lelkes amatőrből verbuválódott. Persze az „amatőr” jelző itt csakis újságírói minőségben értendő, hiszen a lapindításnál bábdiskodó Csiba Gyula, Újvárosi (akkori nevén Ortutay) ÁMK igazgató felkérte a város szellemi életének reprezentánsait is, hogy írásaikkal támogassák ezt az újonnan induló bajai újságot talán az sem érdektelen, hogy mindez a felkérés az akkoriiban működött Bács-Kiskun Megyei Tanács VB. Tudományos-koordinációs Szakbizottsága Bajai Albizottsága (micsoda névkonstrukció!) egyik ülésén hangzott el. Voltak, akik felvállalták az ügyet és voltak, akik nem. Voltak, akik végigcsinálták az elmúlt éveket és voltak, akik menet közben elmaradtak. Kettő — és mindkettő az elmúlt évben — sajnos már örökre...

Egy azonban biztos: akár rövid ideig kötődött valaki lapunkhoz, akár sokáig, akár tudományos tényfeltárásokat közlött benne, akár felületesebb volt témamegközelítésben — a viszonyulása az minden esetben lelkes volt. Mert az az újság csak így maradhatott fenn az elmúlt öt évben. Lelekesedésből. Szerelemből.

Szerelme-gyermekként.

Azt sajnos mi is érzékeljük, hogy a költőközsinór, amely a Bajai Honpolgárt jelenleg a város életéhez és a világhoz köti nagyonis vékony. Azt viszont bízva reméljük, hogy a múltja már most fontosabb a jelenénél...

És, hogy folytatási lesz-e? És, hogy milyen?

Most mindenesetre Boldog Születésnapot, kedves Bajai Honpolgár(ök)!

Schmidt Antal

EZEN SZÁMUNK MEG- JELENÉSÉT AZ ALÁBBI- AK TÁMOGATTÁK, MELYET EZÜTON IS KÖ- SZÖNÜNK!

1. SZEROTA BT.
Alkatrészyártó-
és Kereskedelmi Bt.
2. BÁCSHÚS RT.
3. MAGDI Konyhastúdió
4. Dr. Koch György ügyvéd
5. BETON KFT.
6. PROVIDENCIA Biztosít-
tó Rt.

PÓTLÁSOK AZ OKTÓBERI ÉS NOVEMBERI SZÁMHOZ

A Bajai Honpolgár legutóbbi számában sajnálatos módon lemaradt néhány írás szerzőjének neve. Az októberi kiadásban Laki Ferenc írta „A talaj, mint fontos létező” című cikket, Gergely Ferenc pedig „A Református Diákok Sola Deo Glória Szüvéségének megalakulása és első éve” című tanulmányát, amelynek folytatásai a novemberi és jelen számban találhatók meg. A novemberi számban olvasható „Arborétum a meteorológiai állomás körül” című írást Tóth Imre, a Gemenci Állami Erdő- és Vadgazdálkodásnyugalmozásti erdőművelési, táj- és környezetvédelmi osztályvezetője küldte lapunknak.

Bár az októberi szám 16. oldalán lévő írásból az egyértelműen kiderül, hogy a kitűnő filmrendezőről Ranódy Lászlóról szól, a címben elkövetett bosszantó nyomdai hibára durva névváltoztatásra azonban így utólag is fel kell hívni a figyelmet. Mint, ahogy arra is, hogy a novemberi számban — és ismét a 16. oldalán — Sallai István születési éve is 100 évvel későbbre datálódott...

zetni.

- Mégis mennyiért?
- Nem mondom meg. Töletek. én annyit nem kérhetek.
- De csak tessék mondan!
- Nem, nektek ez túl drága.
- Jó, drága Margitka akkor tessék elővenni egy dossziét — minden festőnek van ilyen — csak akad abban egy rajz, vagy kis akvarell, amit mi is meg tudunk fizetni.

Hosszan néz, szemlél. Majd becipel egy hatalmas mappát. Kéjes örömmel lapozgatom, válogatok. Végül négy lap marad, az ágyon rakom szét, hogy kiváltszám a legszebbet közülük.

Margitka nagyon elégedettnek látszik és épp amikor döntök megszólal:

- A jobb szélsőt vidd, meg a fölötté lévőit.

Ugyanezekre gondoltam én is. Nagy a boldogság. Röpké másfél óráis úrvá-
na után végre elhangzik az én. Meg-
könyebbülök ilyen ócska még seki
nem vett Anna Margitot. Kapok négy
hónap részletfizetési könnyfést.

Az egyik képen, mely tőlem jobbra
az íróasztalomnál nyert örök elhelyezést
egy fél látható 1947-ből. Törz aszonyai
fej, vérző szemek, síró-mosolygó szája.
Álló galéria, mint egy páncél, még a
gyöngyösr is szögletes keblén. Engem
nem riaszt, eszembe jut róla Mancsi és
Rózsi, a barátok. Tűndöm, vajon mi-
lyen égi társasúra fizethettek be mosta-
nában, ahol elvitatkozhatnak, vajon mi
szebb a Termi pályaudvar, vagy egy
gótikus katedrális?

Horváth Károly

Egy apatini kirándulás emlékei

1943 nyárvégén került sor erre a kirándulásra Bajáról Apatinra. Már ma-
ga az odavezető dunai hajóutazás is a
menetrendszerben közlekedő gőzössel
megjelenő szép volt a dús galériákkal-
kal övezett partok között. Egy helyütt
nagyobb homokzátonyon — azóta sem
láttam ilyet — kormoránok százai állo-
dáltak szinte pontosan sorokba rendező-
ve, mintha csak katonai szemlére
városkannak. Ekkor értem meg, hogy mi-
ért „kórókatona” a másik nevük.

Apatinban az akkor ott még működő
három hajómalom egyikének gazdája
volt kedves vendégülötöm. A tiszta, taká-
ros városkában sétálva a kapuk fölötti
halás domborműveken volt látható, hol

lakik halász-család. Az itteni dunai hal-
gazdagsághoz számos kitűnő tudász, ge-
nerációk tapasztalatait őrző
halász-családjá volt a településnek.
A Duna-parton a bérkákrot a halak csodá-
latoos választékából lehetett vásárolni.
Így pl. kecsgeből is bőven kaphattunk.
Vettünk is és a molnármester felesége el
is készítette belőle a bicskái kecsge-
pörköltöt, az édesvízi halételek „kirá-
lyát”.

A bó halászkármány főlétségeit konzerv-
válvá (főleg hordós sózott hal formájá-
ban) távolabbra szállították, elsősorban
az ortodox keresztények számára, akik-
nek ez szigorú bójteik idején fontos
éledelel volt.

A szállásdó dunai molnár hosszú
tornácsos házban vagy öt „tisztaszoba”
volt, mind arra, ha jeles alkalmaival —
keresztelőkor, búcsú alkalmával stb. —
vendégek jönnek, legyen öket hol ké-
nyelmesen elhelyezni. A vendég egyb-
ként is megbecsült személy volt
Bácskában. A többnyire igen jól gazdál-
kodó különböző nemzetiségű, egymással
toleráns kapcsolatban álló „polgárok”
vagy kézművesek, halászok, vízimolná-
rok bőséges életükből ignz szívélyessé-
ggel részeltették a vendéget.
A tájkozottan vendég esetleg azt gon-
dolhatta volna, hogy a nagyon bőséges
étkezés — amely már a reggelinél kez-
dődtt — a különleges alkalomnak, a
vendégülötésnek köszönhető, de kiderült,
hogy ez a megszokott, átlagos életrend-
jük.

Az egyik főok, amiért Apatinba men-
tem, az volt, hogy szerettem volna egy
működő hajómalommal közelebből
megismerkedni. Erre azután volt is bősé-
ges alkalom. Többször is felkerestem a
parttól nem távol, de erős sodrásba rögzí-
tett malmot, s csodálkozva láthatam,
hogy annak minden perckijá milyen
célszerű alkotás és hogy milyen csodá-
latoos lisztet őröl. Szűkebb szakmám, az
alkagatutas is nagy hasznát látta a hajó-
malom ismételt felkeresésének. Ugyanis
tanulmányozhattam a folyóvízi algák
(moszatok) egyik legsajátosabb élőhelyét
(biotópját), a malomkereket. A kerekék
általagosan 70 másodperc alatt fordultak
egyét és ebből a lapátok 25 másodpercet
töltöttek teljesen vízbe merülve. A lapát-
okon éppen egy olyan alga alkotott dús
bevonatot, amely nagy levegőigényű.
(Tavakban a vízszint felett közvetlenül,
az ún. fröcskölő vizes zónában találhatjuk
meg ezt a szervezetet) Ez az alga egy
fonális vörösszomszat, a Bangia atropur-
pura, az édesvízben élő igen kevés vör-
rösszomszat-faj egyike, amelynek a
hajómalomok kerekélapjain kialakult dús
gyepekbe néhány kovamoszat-faj is egé-
zen jól érezte magát. Ez a vörösszomszat
fonalainak bazális részével képes átvé-
szelni a kiszáradást, pl. amikor levegőjüket

a kerekéket akár több napra is valami
miatt, de még a téli átfagyást is, amikor
a hajómalom telelőbe vontatják. (A ke-
rekeket pl. akkor kellett leállítani, amik-
or éppen ezt a túlságosan elszaporodott
algagyepet — amely elnehezítette a ke-
rek forgását — el kellett a malomkerék-
ről távolítani, le kellett kaparni.)

Részben a saját helyszíni, majd mik-
roszkópi vizsgálataim, részben a molná-
roktól kapott adatok nyomán igen sok
részletet sikerült ennek az érdekes vízi
szervezetnek az életmódjáról kiderít-
nem. Ezeket azután egy tudományos dol-
gozatban foglaltam össze (Botanikai
Közlemények, 47. kötet, 1-2 füzet). Míg
a Bangia atropurpura tavi életmódjáról,
így pl. balatoni és más európai nagytá-
vakkban való előfordulásáról és életéről
előt sokat tudott a tudomány, a folyóvízi
életmódjáról csak hézagos ismeretek vol-
tak. Az én apatini megfigyeléseimből,
életmódelemzéseimből összeállt tanul-
mány ilyen vonatkozásban hézagpótló-
nak bizonyult.

Számomra — túl az említett hasznos
szakmai eredményeken — az apatini ki-
rándulás kapcsán elsősorban az rögzült,
hogy ekkor ismertem meg igazán a Bács-
ka sajátos táji és emberi töltőit. Ebből
sokak megsejtettem már Baján is, ahol a
házasságom révén otthon voltam, de
ilyen „löményen” Apatinban életem át
igazán. A dúsan termő földdel, vízzel
való harmonikus együttélése a mának az
örömeit éppúgy élvező, mint a jövőjére
is okosan gondoló, de nem zsurigiskodó
bácskai embernek a mentalitása: talán ez
volt számomra a tájnak a legfőbb üze-
nele.

Érdekes volt az is számomra, hogy a
rend, a dolgoosság sajátos módon még az
ott élő cigányaságra is áttevődött: az
Apatin szélén lévő cigánytelep házai ta-
karosak voltak, szépen meszelték kivétel
nélkül, a házak melletti kis szőlőkemen-
cök gondosan tapasztottak, frissen me-
szeltek, a házak között semmi szemét,
hulladék. A többnemzetiségű település
toleranciája és egyben a példamutatás
nevelő hatása egyaránt érződött ebben.

Éz az apatini kirándulás a szép dunai
hajóúttal, a hajómalomokkal való ismer-
kedéssel, a szakmám szempontjából is
igen eredményes vizsgálatsorozattal és
az ottani élel, az ottani emberek vonzó
mentalitásával való ismerkedéssel keres
egészített meleg emlékként él bennem.
Hajómalomok már nincsenek, az ottani
lakosság olykor nagyon érdekes körül-
mények között „etnikailag átrendező-
dött”, az ottani egykori életstílusunk
nyilván már csak fragmentumai vannak
meg, így a jelenben a valamikori megé-
leteket hídha keresném, de az emlékeket
mégis szépen kell megőrizni.

EGY FEHÉR AKÁC ELMŰLÁ- SÁRA

Halálra ítelték és kivágták november 23-án a Nagy István Képtár udvarán lévő legöregebb bajai fehér akácját. Önmérsékletet tanúsítva vettem tudomásul, hogy mindezt megokolva, hivatalos határozattal alátámasztva, törvényesen tették. Úgy vélték, hogy az élete késői szakaszában lévő, kissé elaggott, viharvert, igen magasra nőtt akácia veszélyeztetheti a testi épséget és kisebb-nagyobb betegségei miatt már nem méltó az életre.

Kivágását ellenző nyolc évig tartó pártfogásom vesszendőbe ment. Tudván tudtam, hogy 40-50 éves korától már nem igen gyarapodhat és ezen életvein már túljutott. Kiesett oltalmamból ez a kitűnő, mézeld, gyógytartalmú-kérgű és virágú fa, megőrizni már nem tudtam, szándékosan megfosztották életétől.

Megrendítőnek tűnő nézetem -, hogy különböző jelenségek hasonlóságain alapuló következtetéssel olyan párhuzamot állítottam fel, hogy akkor netalántán az

idős, gyógyíthatatlan, beteg ember életfolyamatát is meg lehetne szüntetni... — elvetélt, erre az analógiára épített védelmi elvem sem segítettek. Pedig a fában ott keringett még az életnedv. Ezenként, ha elszáradtak egyes ágai, azok súlyától megszabadították. Ez a sárgászöld faanyagú, tövises ágú, tojásdad levelű, a levelek hónaljából eredő fűrtös, illatos virágú fa, tavaszonta életvidáman bontotta ki rügyeit és mézben gazdag virágaiból — amelyek olyan színdek voltak, mint amilyen a frissen esett tiszta hó — áradt az édes, erős illat. Magot is termelt.

Befogadta lakóit, várta vendégeit. Télen például az ökörszemet, a szencineget. Más évszakokban szívesen fészkelte ágain a rozsdafarkú. Kopácsolva kopogtatta kéréget a harkály. Ágairól indulva, csevegeve tanította reptüni kicsinyeit a fecske. Lombja között a galamb turbókolt, a gerle bűgött, a rigó fűtyült és még a veréb is csiripelt. A madárlakók és madárvendégek éneklése, dalolása, fűtyülése, trillázása nem okoz már örömet hallásunk érzékszerveinek. Sátorként szétterülő, szélben mozgó lombozata nem susog, akácvirága nem árasztja tovább illatát az Oroszlán utca környékén. Az agg fát árnyékiért sem becsülhetjük tovább.

A beteg, de élő fának dőlét várták, de nem ejthették le egy vágásra. Órákig tartott, amíg kosaras emelő és stiftfűrész segítségével, felülről lefelé haladva, megkínozva darabolták, elvették életét. Hangtalanul tűrte, pedig a fának is van szíve. Sorsa várhatóan az lesz, hogy tüzelőanyagként melegeit, aztán elhervad és füstté válik.

Nem ámitok senkit azzal, hogy nem okozott ez a balsorsú fakitermelés fájdalom, hiszen magaménak is tudtam, majd 40 éve a szomszédságában lakom.

Olyan reményiséget sem táplálok magamban, hogy tavasszal a helyébe ültetendő 6 db fiatal fáska, vagy cserje, majd pótolni tudja hiányát.

Megőrzöm a törzsből kimetszett évgyűrűs szeletjét, amelyen betegségének csekély nyoma is látszik.

Gondolkodóba ejt szánandó sorsa. Igaz, nem volt már gyerek, de bizonyára még élhetett volna... Mint ahogyan sokunk emlékezetében is élni fog ez az egykoron dús lombozatú, koros, de büszke magyaráfa -, mert így is hívta a nép az akácját -, vagy hogy urasabb, latin nevével említssem, a Robinia pseudo-acaciát.

Bárdi Tibor

A REFORMÁTUS DIÁKOK SOLI DEO GLÓRIA SZÖVETSÉGÉNEK MEGALAKULÁSA ÉS ELSŐ ÉVEI

III. rész

1922 második felében az eszmének és a kezdeményezés jellegének leginkább megfelelő szervezeti forma megválasztása és elfogadása kötötte le Tölthessyék figyelmét. Az egyesület, mint forma, lejártára magát, színelőjára lett az Üres fecsegésnek, hafaszkodásnak, az eszem-iszomba kimerülő cselekvésképtelenségnek. A baráti közösség fejezte ki igazán az SDG alapítóinak emberi törekvéseit, de még a Bibliára utaló Szövetség is kifejezőbb volt esetükben, mint az egyesület. Ugyanakkor közmert, hogy a megszilárduló államhatalom, de az egyházak felső vezetése is milyen érzékenyen reagált minden olyan jelenségre, amely a frissen visszatért hatalomra nézve veszélyes szervezkedést, meglévő kereteken belüli törekvésekre utalt. (34) A Vallás- és Közköztudományi Minisztérium 1922. május 14-én — 58.262/1922. sz. bizalmas intézményében — arra kérte fel az Egyetemes Konventet, hogy „mindent a Belügyminiszter törvényjavaslatot szándékozó benyújtani a nemzetgyűlés elé az egyesületekről, kívánatosnak látszik, hogy a vallásos egyházi egyesületekkel szemben ezen jellegüknek megfelelően egyházhatósági ellenőrzés is biztosítsassék.” Az én kiemelésem GF. (A Konvent elé terjesztett szakvélemény megállapította „A vallásos-egyházi egyesületek nemcsak az állam, hanem az illető egyház érdekeit is veszélyeztethetik...azért a felügyeleti ill. ellenőrzési jog az illető egyházat is köztisztviselői megilleti velük szemben) tisztázandó, hogy működésük nincs-e ellentétben az illető egyház hitével, erkölcsi tanával és törvényeivel. Vallásos egyesületek csak a törvényben bevett és elismert vallásfelekezeti körében, ill. ennek jellegével alakíthatók, mert ennek ellenkezője olyan szekták jelentkezősége, melyek az 1895.XLIII. tc. megkerülésével nyernének törvényes jogalapot. „Alapszabályaikat egyházi véleményezéssel továbbbítták a Belügyminisztériumra. Végül javaslata, hogy vizsgálat esetén egy tagot az egyházi hatóság delegáljon. (35)

Ez elől az SDG sem térhetett ki. Vezetőinek szeptemberi tanácskozásán

elfogadott alapelv szerint: kifelé csak egyénileg dolgoznak, mint közösség nem lépnék föl. Védekeznek az elszigetelődés ellen, ami kétségkívül a kezdeményező-süket fenyegető legnagyobb veszedelem volt. Helyzetük ismételt átgondolása alapján hangsúlyozták: az SDG mozgalom, önálló, független és kifejezetten református. Ezt az állásfoglalást az elmúlt egy év tapasztalatain túl, a várható döntés kényszerre tette szükségessé. (36) Erre enged következtetni a Budapesti teológia tanári karának 1922. október 4-iki határozata, amely felhívásnak eleget téve nyilatkozatot terjesztett elő. Ebben írták „baráti közösségünk tisztán magánjellegű: elismerjük azonban, hogy a múltban úgy szerepelt mint egy megszervezett egyesület, — a bajt igyekeznünk helyrehozni.” (37) Vagyis megkísérelték elkeltetni az egyesületi formát, ami egész működésük egyik feltételét, a függetlenséget veszélyeztette. Ennek pedig egyházmegújító feladatokat megoldani, azokat kezdeményezni, a visszasságok felett „profétai” kritikát gyakorlati aligha lehetséges. A tanári kar viszont, hivatkozva a Rendtartás megfelelő paragrafusára, felkérte az SDG „teológus kör” vezetését, hogy Alapszabályait jóváhagyás céljából nyújtsák be. (38) Tölthessyék, ezzel egyidőben Iraterrjesztési Szabályzatot is készíthettek. Nem tudni vajon ezzel a hosszadalmas törvényesítési folyamattal vagy más okokkal magyarázható-e, de tény, hogy az SDG második nyári konferenciája, amelynek rendezését a sárospatakiak bízták: elmaradt, s az Akadémia Értesítőjében a Kör nem szerepel az ifjúsági egyesületek című alatt. (39) Dolgozni viszont, erőfeszítés és lehetőségeihez képest dolgoztak. A vezetés minden hónap első, harmadik és ötödik hétfőjén eszmecserevel összekötött megbeszélést tartott. Ezen teológiai, társadalomtudományi s az ifjúság helyzetével, megnyerése módosztatnak kérdéseivel foglalkoztak. (40) Önálló sajtójuk még nem lévén a Közlönyvet támogatták. Részt vállaltak a Kétkereszt (antialkoholista), és a Fehérkereszt (paraznáság elleni) mozgalom erősítésében. Előadásokat szerveztek az „szidőkördőrsről” és Szabó Dezső Elso-dort falu című nagyhatalmú regényéről. Megszervezték Gtöncön az évi munkát összegező, tapasztalatcserére módot nyújtó, élmények által közösségeket formáló-erősítő nyári konferenciát. (41) Ezekről a konferenciákról — általában — íleleken és testben megújulva, tett-vigyótló évre tértek haza a résztvevők. Emellett az év kétségtelenül egyik legjelentősebb eseménye volt a február 23-án megtartott alakuló közgyűlés. Az előnköl Tölthessy Zoltán megállapította: elérkezett az ideje annak, hogy a Szövetség „alapszabályszerűen megszervezzék s

ezáltal jogilag is megalapozva léphessen a református ideológus szolgálatába”. Ezután — a szűkszavú feljegyzés szerint — megrajzolta néhány vonással a Szövetség „eszményi jövőjét”, beszámolt mindazon tanácskozásairól, amelyeket Ravasz Lászlóval folytatott a teandókra nézve. Az alapszabálytervezet — melyet a közgyűléssel ismertetett — ennek eredménye. (42) A közgyűlés a tájékoztatás és az alapszabálytervezet elfogadása, jóváhagyásáig Tölthessy bízta meg az ügyek vezetésével. Ez is növelte súlyát annak a megállapításnak, amelyet a Szövetség céljáról írt egy debreceni társának: „Soha gondolatunkban sem volt, hogy kontrakaroznánk a Diákszövetség (MBK-DESZ) munkáját... A Diákszövetség programja: az egyéni kereszténység és evangelizáció. Az SDG programja több is kevesebb is egyszerre: Több, mert Debrecenben pl. érdeklődést kíván támasztani református teológia, egyház, politika és sajtó iránt. Egy egész életre szóló baráti blokkot akar megszervezni. (Nem baj, ha kevesen vannak! Legyenek csak 50-en)...de az az 50 életre-halálra tartson ki és dolgozzon. Segítse egymást.” (43) Nagyon fontos ez most, amikor még a kezdeti lépéseket is alig tették meg s az alapítók közül néhányan külföldre távoznak.

Bizonny az 1924-es év nem látszott könnyűnek!

Már az óvben mutatkoztak kétségbevonhatatlan jelei egy ellentmondásos folyamatnak. Egyfelől a bethelni konszolidáció sikereivel párhuzamosan lazult az a kapcsolat, ami a forradalmak idején erősödött meg a keresztény egyházak között, másfelől nemzetközi és hazai kistérségre (felismerésre-tudatosulásra), fokozódott az igény a protestáns erők összefogására. (44) A fő cél — különösen a magyar református egyház vezetésének hivatalos állásfoglalásaiból kinulva — nem volt változó. Raffay Sándor az „egyeszert romboló felekezetiessékedés” ostorozta a „bolsevizmus” jó hatását emlegette. (45) Victor János a forradalmak kudarcát hányta a „Nagy arányokban óriási kísérletet csinált a világ — állapította meg egyik előadásban. Kipróbálta visszajáról az evangélium igazságát. A próba sikertel, mert hogy igaza volt az evangéliumnak.” (46) Az Országos Református Lelkészségület (ORLE) 1923. október 22-én, Sárospatakon tartott közgyűlésén, a Hlt és Rend világkonferencia törekvéseire egyetértően reagált. Helyeselte a világméretű összefogás útjának egyengetését — többek között — „a szociális betegségek és atheisticus törekvések elleni együttes fellépés” szükségességét is. (47) A Sárospataki Ifjúsági Közlöny az erők egyetemesének fontosságáról szólva állapította meg: „Két világ áll egy-

mással szemben. Az egyiknek központi gondolata a föld, eszméje az ÉN, a másiknak hazája az ég, célja az Isten." (48) Ez a sarkítás nem az ifjúság politikai tájékoztatásának, iskolázatlanságának következménye, hanem egyelőre csak a baloldali veszély nagyságának szándékos túlértékelése. Bár az olasz fasizmus valódi arculatáról is érkezték józanító hírek (49), a két hazai fordalom sokkhatása, a Szovjetunió vezetésének válasza és egyházpolitikájáról beszérlők, számos esetben torzított formában érkező hírek bizonyultak meghatározónak. Az a múlt században megfogalmazott és szívesen továbbélő református teológiai felfélet, miszerint a marxizmus szocializmus, a fordalmi munkásmozgalom ellenség, itthon — éppen a történelmi kálvinisták erőfeszései nyomán — felcsúszdék. Budai Gergely idézték észrevételük illusztrálására. „Hűségesei lelkipásztori gondozásának neveljük oda a magyar falu — írta Budai —, hogy annak kapui soha ki ne nyílnak a szocialista agitátorok előtt!”

Ilyen szellemben folyt az egyház általános talpraállítás. A változatlanul súlyos pénzügyi nehézségek (50), a református intelligencia nevelése szempontjából oly kitüntetett jelentőségű gimnáziumok (51) és más iskolák elhanyagoltsága, a tanárok, professzorok megsegélyesítő anyagi helyzet s ebből következően tartózkodásuk az időt, elhelyezésük követelt tudományos, publicisztikai és tankönyvíró munkáitól, az alig javuló egyházkormányzati figyelem, a valós helyzetnek megfelelő statisztikai anyag összeállításának hiánya mellett számos jel idézte a bdn öhajított „békéidők” szellemének visszatérését, pontosabban megszüntetését. A pápai főiskola Értesítőjében olvashatjuk: „Az 1923–24. iskolai év... a megelőző néhez és nyomasztó évek után sok tekintetben előrehaladást jelent... újra érezhetjük a háború előtti pedagógiaiilag szilárd és eredményes esztendőknél a lehetetlenség.” (52) Az SDG tájékozódása szempontjából is jelentős az a változás, ami a középfokú iskolákban és az elemi iskolákban mutatkozott, az ifjúsági egyesületek szervezése terén. Különösen a dunántúli egyházkerület népiszkoláinak esetében meglepő a gyors előretérés. (53) A cserkészlet országos térhódításával párhuzamosan a református csapatok és tagok száma is nőtt, vonzerőjük nagy. Vannak gyülekezetek, ahol a cserkészlet azonosították az ifjúsági munkával. (54) Csapatok alakítását szorgalmazta a felső egyházi vezetés, de jó eszököt lát benne a helyét kereső SDG is. A serdülők közösségében folyó elméletvesztésnek olyan módszere-eszköze, amely fontos a baloldali ifjúsági szervezetekkel, elsősorban a Gyermekbarát Mozgalommal, de az egy-

re inkább kiépülő leveleintézmény tömegképző-nevelő driljével, „újpopány” szellemével szemben is. (55) Valamennyi ifjúsági egyesület, így a cserkészlet kereteit is igyekszik kálvinista szellemmel tölteni a vallásoktatás. Ennek helyzetéről állapította meg az Egyetemes Konvent előtértesztet tanügyi bizottsági jelentés: „Ha a saját intézetünk (a gimnáziumok FG.) célja elsősorban a vallásos nevelés s nem bizonyos ismeretek elsajátítása, — amint ezt egyháznak jellege is kívánja — akkor, végigtekintve a lefolyt tanévről szóló jelentéseket, bizonyos megnyitással konstatálhatjuk a haladást.” (56) Elmondhatta-e ugyanezt az SDG vezetése? A teológiaiok, különösen Debrecenben, a vezetés, főleg az Amerikából is rendszeresen levezető Töltésy szervenvelő hangú biztatósa (57) ellenére nem tudták biztonságosan megvetni lábukat. Egy-két áldozatos, megbízható teológus megnyerés is komoly nehézséget okozott. A MEKDESZ-SDG viszony továbbra is rendezetlen, bár legalább az elvi kérdések tisztázása érdekében törtétek lépések. Egy megfogalmazatlan kijelentés, egy tapintatlan (szándékos?) időpont megválasztás újra meg újra felszította az ellentéteket. (58) A maroknyi SDG-s táboron belül sem volt egyetértés. Ez a „riasztó” emvergálicizáció hevíltet, az Amerikából importált „methodisztikus-pietista” szellemiség (59) többeket kiléptésre kényszerített, (60) nagy volt a tagság cserélődésének üteme. A megmerevedés, az elcsorvadás veszélye fenyegetett. Ezt a tendenciát nem tudta ellensúlyozni a program gazdagodása, a baloldali központi, állandó konferenciájára telep anyagi fedezetének számottevő gyarapodása, a saját ideiglenes helyettesítés Körlevelek rendszeresítése sem. (61)

(folytatjuk)

Dr. Gergely Ferenc

Jegyzetek

- 33/ EKJK.1922. július 5.
34/ ZSLSDG.irt.24.a/4. Az Intéző Bizottság 1922. szeptember 22-én tartott ülésének jkv.
35/ U.o.24.1/a. Az előterjesztést 35-en írták alá.
36/ U.o. A felhívás 1922. október 10-én kelt.
37/ Sárospataki Ifjúsági Közlöny 1922. január-február. 87.p.
38/ ZsLts.DSG.irt.24.a/4. LB.1922. szeptember 30-iki ülésének jkv.
39/ U.o.SDG.1923. évi tavaszi körlevele. Ezen a konferencián—Ebesdy iszerint—50-en vettek részt.
40/ U.o. Az 1923. február 26-án tartott alakuló közgyűlés jegyzőkönyve. A Ravasz-Töltésy megbeszélések tartalmáról semmit sem tudunk.
41/ U.o. 24.h/11. Töltésy Kiss Barnabásnak írt levele 1923. november 11-én kelt.

42/ RTGY. Dunamelléki Református Egyházkerület irt. (DRE.irt.) Tanügyi-török. 1424. Előterjesztés a Vallás-és Köznevelési Minisztérium által előkészített numerus clausus módosítási javaslatra ellen. Magyarország története (1918–1919.) 1919–1945 Bp.1978. Lkötet 484–486.p.

43/ Protestáns Szemle 1924. január. 19.p.
44/ ZsLts.MEKDESZ.irtak.23/1. Victor János ezt az előadást 1924. február 24-én tartotta.

45/ J. Lelkészelegyesület 1924. február 23,27.p. Protokollás Szemle 1924. 105.p.

46/ Sárospataki Ifjúsági Közlöny 11924. 133.p.

47/ Országos Levéltár (OL/K.105.39–02–02)e. Somssich vatikáni követ jelentése 1924. április 15-én. „A faszirkák, ágymondanetog pusztulást vittek vége, így az „Az-ene Catholicus”, mint a „Partolo Popolitee” helyiségekben. Szentképeket és feszületeket is felgyújtottak. A háoság pedig nem tett semmit a leteséek kipahatolására és megbüntetésére.”

48/ EKJK.1924. május 20.24.p. „...lelkészek és családtagjainak nyugelítási kérdésben ott áll ma egyházunk, ahol 1895-ben”—állapította meg a kérdés referensze.

49/ U.o. Ötven év alatt egyetlen református fűgimnázium sem alapítottat”— olvashatjuk a jegyzőkönyvben—, ám 100 évesnél idősebb annál több van.

50/ A DRE. pápai Főiskolájának Értesítője az 1924–24. évről. 10.p.

51/ EKJK.11924.május 20.82–88.p. A népiszkolákban folyó munkáról jelentették: „Az ifjúsági egyesületekben a lelkesedés jólesé, megleltötte tite lobog. (Számuk) szden növekedett. A növekedés fűnkül 280 %, a lényöknl 650 %.”

52/ RTGY. DRE. III.kgy.irt. 11919–1920/26. EKJK.11925. június 10.120.p.

53/ U.o. 1925. június 9. Ekkor javasolták egy Országos Gyermekvédelmi Központ felállítását.

54/ U.o. 1924.május 20. 77.p.

55/ ZsLts.DSG.irt.24.b/11. Kiss Barnabás (Debrecen) biztató levelet zárt: „Kéllnben ha nekem adnák az egész Amerikát, akkor se maradnék itt. Mert nem tudnám ottahnyai egyházamat.”

56/ Református Diákmozgalom 1925. május 5.p. Diákvilág 1925. május 11–12.p.

57/ Pónyad Dezdó: l.m.91–93.p.

58/ ZsLts.DSG.irt.24.a/4.LB. 1924.de-

ceMBER 1-én tartott ülésének jkv.

59/ U.o. A baloldali telep megválasztásához számottevő összeggel járultak hozzá a külföldön tanuló SDG tagok.

60/ E tekintetben sem a visszamelekedések, sem az eddigi feloldozások, sem a Szövetség ránkmaradt iratai nem adnak pontos felvilágosítást. Pónyad Dezdó idézett munkájában a következőképp jegyzi meg erről a problémáról: „Egyedül az enyente meg az SDG” hajójtát a rázónya futatót, hogy az első idők hátráltalan rajongása és szerelme olyan erővel lenchete előre, hogy nem jutott ideje pietisztikus hajlandóságának szokásos megváltásra.”

61/ Közlöny 1924. október. 12–13.p. A Budapesti Teológia Évkönyve az 1923–24.évről. 20.p.

Régi-új mese Kutyákról Karácsony előtt

Az utolsó Karácsonyon is minden ugyanúgy történt, mint az előzőeken. Amint feldíszítettük a fát — Daisy fontosságá teljes tudatában helyet foglalt alatta. Egy színes méltóságos pózát talált ilyenkor a legmegfelelőbbnek. Nyakát kihúzta, aránytalanul nagy fejét megemelte, füleit mint két antennát teljes figyelmével az előfordulható veszélyek irányába fordította.

Gyertyagyújtás után Ő kapta meg elsőként az ajándékát, minden esztendőben ugyanazt, egy közepes méretű pettyes gumilabdát zörgős nylonzacskóba csomagolva. Heves indulatokkal, a kicsomagolás, a zacskó szétszaggatásával kezdődött, majd örült hajcsa következett. A gondosan, ünnepre rendezett szőnyegek pillanatok alatt gubamba tekeredtek. Grizi a fekete macska egy sarokban lapítva, felborzolt szőrel szorongva fogta szerény ajándékát: néhány befűtes gumit — ugyanis ez volt az egyetlen dolog, amit bűző kutyaindulatában Daisy képtelen volt elrabolni tőle.

Egy vérbeli skye-terrierrel szemben tehetetlenül, a gumilabda rövidesen ki-múlt. Ünnepi áldozatként a Karácsonyfa alá vonszolva megpihent. Daisy a győztes jutalmaként elfogyasztott egy szem diót vagy szaloncukrot. Majd pihenő pózra váltva, egészen Vízkeresztig csak akkor mozdult érhelyéről, ha nagyon fontos elintéznivalója akadt.

Annál év után az idén már nem őrzi senki a karácsonyfát. Grizi, a fekete macska bizonyára megpróbálja majd az

oly régóta áhított ezüst üveggömböt megszerezni, és ahogy finom óvatos mozdulattal próbálja majd megérinteni a gyertyalángot, fényében egy pillanatra talán mi is látni véljük — mint álmainkban — Daisy máshoz nem fogható kedves tekintetét.

A mesék sosem érnek véget.

Megint Karácsony előtt vagyunk. Daisy helyét otthonunkban egy Fleury nevű skye-terrier foglalta el — mert ahogy a megveszekedett kutyások állítják „kutyá nélkül lehet élni, de minék”. S ez bár ritka és nehezen beszerezhető fajta a közelmúltban egy német illetőségű kutya férfit érkeztet és szerelmes együttétük eredményeképpen őt skye-bébiével gyarapodunk.

Parányi színeszínházi garzonunk a bolondokházára és a kutyáokra egyaránt emlékezteti a könyveiműt, aki ide belép. Az „angyalok” már hajnalban acsarognak, követelik a reggelit. A mama — bár éjjel-nappal tápláljuk — karcsúbb, mint egy fotómódell. Grizike, a fekete macska a konyhaasztal tetejéről naponta szemrevételezi az „újakat”, arcán méla útalattal és nagyon bízik abban, hogy Karácsonyra gazdára lel majd mindegyikük s ő végre elfoglalhatja helyét Asma Olében, hogy együtt nézzék a tévét, ezzel is a végtelenség felidegesítve Fleuryt.

Mi ekközben játszunk, próbálunk, utazunk Pest és Kecskemét között.

Megyünk választani és várjuk a Karácsonyt.

BAJAI ARCKÉPCSARNOK

WEINTRÄGER ADOLF (1927–1987)

Nem e táj szülötte, a Pozsony megyei Diószegen (ma a dél-szlovákiai Šľádkovicovo) jött a világra. 1927. június 18-án. Weinträger Szilveszter (1897–1959) és Balogh Vincencia (1902–1977) egyetlen gyermeke volt. Apja cipők készítésével és javításával foglalkozott. Megélhetést nyújtó tevékenységként konzervgyártást betanított munkásként is dolgozott. Vaskúton a kisipari termelőszövetkezet cipészeként nyugdíjazták. Anyja a háztartásban foglalkoskodott. Idénymunkásként a helyi cukor- és konzervgyárban munka végzésére is kényszerült. Vaskúton a mezőgazdasági termelőszövetkezet nyugdíjasa lett.

Veleszületett hajlama volt a rajzolás-hoz. Gyermekkorától gyarapította készségét. Szülővárosának elemei népiskolájában tanfuttatták. Az 1933/1934. tanévtől kezdve hat osztályt végzett. Különbözőket vizsgált tett 1940-ben és felvették a galántai polgári fiúiskola harmadik osztályába. Bejáró diák lett, naponta utazott Diószegről a 8 km-re lévő járási székhelyre, Galántára.

A polgári iskola befejezése után Léva városában, az egykori állami liceum és tanítóképző intézetben kezdte el középiskolai tanulmányait 1942-ben. A fiatal diákyerekek tanulását a háborús események megszakították, mert 1944-ben a

Honvédelmi Minisztérium egyik rendeletét órái alkalmazták és indokolatlanul bevonultatták. Budapestben teljesített katonai szolgálatot. A fővárosban 1945. januárjában egy légítámadás során súlyosan megsebesült. Először egy rögtönzött hadikórházban helyezték el, majd Debrecenbe szállították, ahol 1945. április 26-tól a honvédt kórházban gyógykezelték. Még abban az évben a kórházi főorvos parancsnokának jóindulatú segítségével és a tanügyi hatóság engedélyével lehetővé tették számára, hogy járóbetegként folytathassa tanulmányait a Debreceni Református Tanítóképző Intézetben. Később benlakásos elhelyezést kapott és 1947. június 27-én néptanítói oklevelet szerzett. Iskolai tanulmányait a kezdettől fogva jeles és kitűnő eredményekkel végezte.

Szüleit 1947. áprilisában a csehszlovák-magyar lakosságcsere-egyezmény alapján Vaskút községbe telepítették. Tanítói diplomájának megszerzése után hozzátartozóival a Felvidékről a Bácskára szándékolt, új környezetbe került ifjú rövid idő alatt megismerkedett a szélesebb és tágabb észak-bácskai területi országgal. Baján 1947-ben beiratkozott a Rudnay Gyula festőművész által vezetett képzőművészeti szabadiskolába. Megélhetése érdekében munkát vállalt Vaskúton. Egy kisipari termelőszövetkezetnél volt adminisztrátor, majd könyvelő 1952-ig.

A tehetséges ifjú 1948-ban sikeres felvételi vizsgát tett Budapesten, a Képzőművészeti Főiskolán. Délfelvetett álmat, hogy ott tanuljon, apjának betegsége és anyagi körülményei miatt megmaradni nem tudta. Megmaradt számára az a lehetőség, hogy talentumát a bajai képzőművészeti szabadiskola kezei alá (később más elnevezéseket kapott) gyarapítsa, s közben vaskúti lakóhelyén vállalt munkájával könnyítse szüleinek helyzetét. Ennek a képzési folyamatnak természetes velejárója volt az, hogy a képzőművészeti szabadiskola alapítója, Rudnay Gyula Kossuth-díjas, kiváló művész, az alföldi iskola irányításának egyik vezető szerepét személyisége volt rá a legnagyobb hatással. Kitűnő képzéséhez hozzájárultak B. Bak János, B. Mikló Ferenc és Kun István festőművészek is, Rudnay tanársegédei.

Nem is vált meg Rudnay mester közeledtől, amíg az Baján lakott. Ott töltötte szabadidejének jó részét, egészen 1952-ig. Legfőbb tanítómestere egyszerű azt mondta: „Mindig csak úgy fessen, ahogyan lát és ahogyan érez.” Kijelen-

tette: „Fiam, maga egy életen át akvarelleni fog, s az akvarellből rengeteget át fog menteni az olajfestésbe.” Ilyen tanácsokat adott többek között Rudnay újravalóul. Igaza lett. Első jelentősebb művészi sikerélményei is megtörténtek azzal, hogy Rudnay és tanársegédei festőönvédekének kiállításain a falakon láthatta munkáit. Kiállíthatott 1949-ben a budapesti Világifjúsági Találkozó képzőművészeti tárlatán, majd Kecskeméti megyei kiállításokon. A Vojnickúriában — ahol a szabadiskola, szabadakadémia, majd alkotóház működött — egy ideig külön műterme is volt.

1952. július 26-án megnősült. Feleségül vette a vaskúti illetőségű Arnold Ilonát, aki 1931. november 17-én született. Házasságukból két gyermekük származott. Az 1953-ban született Adolf, aki az építészmérnöki hivatást választotta, és 1957-ben Éva, aki apja nyomdokain haladva rajz-földrajz szakos tanár lett.

Tanítói kinevezést 1952. szeptember 1-jei hatállyal kapott Vaskútra. Év végéig a könyvelőséget másodállásként megtartotta. 1953-ban felvették levelező hallgatóként Szegedre a Pedagógiai Főiskola rajz szakára. A tanítás, a tanulás és az alkotás évei következtek.

Gyermekek képzőművészeti szakkört szervezett és sikeresen vezetett 1954-től Vaskúton. Ritka volt az ilyen közművelődési forma vidékünkön. Már az első évben helyi kiállítással mutatkoztak be, ami figyelmet kellett. Ezt követte a tanítványai következő évi járási, megyei, országos, majd külföldi szerepléseinek sora, nemzetközi kiállításokon és versenyeken való részvétel. Egyre növekvő szakkörvezetői munkájára, rajzpedagógiai kísérleteire felfigyeltek, módszerét tanulmányozták. Látogatott lett műhelye, ismert személye. Elismeréseket kapott, magas rangú emberek tekintették meg munkásságának eredményeit, a közoktatási miniszter és az egykori Elnök Tanács elnöke is. Megélt szerepléseik folyamán pályázatait díjakat is nyertek. Részt vettek a Nemzetközi Vértörököszt által meghirdetett tematikus pályázaton, ahol oklevelekkel gazdagodott. Két tanítványa Új-Delhiben elnyerte Nehru különdíját. Tokióban, a gyermekrajz olimpián ezüstérmesek lettek. Berlinben nemzetközi pályázaton és versenyen bronzérmert kaptak. Prágában az INSEA (rajzpedagógusok nemzetközi szervezete) kongresszus tiszteletére rendezett nemzetközi kiállításán a második díjat nyerték el. Budapestén egyéni kategóriában

és társas csoportban is az első helyen végeztek stb. Kiállításokon szerepeltek az Amerikai Egyesült Államokban, Angliában, Belgiumban, Csehszlovákiában, Finnországban, Indiában, Japánban, Jugoszláviában, Kanadában, Lengyelországban, Német Demokratikus Köztársaságban, Olaszországban, Romániában, Svájcban és a Szovjetunióban.

A bajai képzőművészek csoportja 1955-ben tagjai közé sorolta és a Magyar Művészek Aljainak is tagja lehetett. A Fiatal Művészek Stúdiójának tábora is befogadta. A szegedi Pedagógiai Főiskolán 1956. július 31-én tett államvizsgát, rajztanári képesítésre jogosító, kitanutatói oklevelet szerzett.

Társadalmi munkában 1960-tól ellátta Bajai város és a bajai járás általános iskoláinak szakfelügyeletét. Első gyűjteményes (akvarell és gouache) kiállítását 1961-ben rendezte meg Baján, a József Attila Művelődési Házban, amely olyan áttűt sikert aratott, hogy minden kiállított képet megvásárolták.

1965-ben a Képzőművészeti Főiskola Rendkívüli Rajztanárképző Tagozatán sikeres felvételi vizsgát tett. Tanulmányait ott folytatta és 1968. január 24-én megvédte diplomáját, középiskolai rajztanári oklevelet szerzett.

1969-ben lett a Magyar Képzőművészek Szövetsége Keletmagyarországi (később Közép) Szervezetének tagja, majd vezetőségi és konzultatív bizottsági tagja is. Egyben megválasztották Bajai művészeti titkárnak. Ezt a tisztséget 1978-ig látta el, betegsége miatt mondott le.

Megpályázta a bajai Tanfőképző In-

tezet által meghirdetett rajztanári állást még 1969-ben. Folyamodványa sikertelenségének egyik oka az volt, hogy nem felelt meg a pályázati kiírás azon feltételeinek, amely megszabta a pályázó lakóhelyének és a pályázó lakóhelyének problémájának önálló megoldását.

Ezután került sor arra, hogy 1969. szeptember 1-jei a bajai Központi Általános Iskola állományába lépett, ahol rajzot tanított. Ugyanabban az évben megbízást kapott Baja és a bajai járás általános iskolái rajz szakfelügyelői teendőinek ellátására. A Bács-Kiskun Megyei Művelődésügyi Osztály 1971-ben a rajz tantergyei vezetői szakfelügyelői feladatát bízta meg. A művész-szakfelügyelő 1973. július 31-ig tartozott a Központi Iskola létszámába.

Még 1971-ben beklóztított családjával Baja. A Szarvas Gábor utcán építette fel pedagógus kölcsönből műtermes házat. Amikor 1973-ban újabb állást hirdetett a bajai Tanfőképző Intézet, ismét pályázott, sikerrel. Kineveztek tanárnak augusztus 1-jével, egyben megbízták szakcsoport-vezetőnek. 1975-ban a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének is tagja lett. Amikor az intézet főiskolai rangot kapott, 1976. szeptember 1-jei hatályú főiskolai tanárrá nevezték ki. Nyugdíjba 1987. szeptember elsejével ment.

Életének utolsó évében — igaz születésének kerek, hatvanadik évfordulóján — valamilyen megmagyarúztatlan belső inger alapján 6 önálló kiállítást rendezett, Debrecenben, Kecskeméten, Bácsalmáson és Baján. Városunkban egyidejűleg kettős kiállítással festményeiket bemutatták a múzeumban, grafikai és tusrájzait a művelődési központban. Mintegy riasdsként munkahelyén, a főiskolán kísérleti gyűjteményből rendezett bemutatón. Mintha érezte volna, hogy életükjének végére érkezik, annak látásait kelte, hogy bizonyítani akarta mire képes. Elmondhatjuk valóban művészetének összefoglalását nyújtó kiállítások voltak ez a példátlanul nagy erőfeszítés is igénylő kiállítás-sorozat. Megokolatlan, hogy elveivel ellentétben miért igyekezett makacsul összeszűrni, szinte túlszűrni nyilvánosan bemutatni műveit. Még arra is jutott energiája — az egyébként is túlfeszített életet élő művészeknek —, hogy a kiállítási meghívóhoz mellékelte kisméretű tusrájzaival is megmutalmazza a címzetteteket. Felsőleg úgy emlékezik vissza erre az időszakra, hogy óvta ettől a megerőltető, hajszolt tevékenységtől, de hiába, mert érzéseit felvidé, ösztönzést megnyilatkozott, hogy most dolgozania kell a munkája összefoglalását nyújtó kiállításokon, majd lesz idő a nyugalomra is... Aztán erjét vesztve már nem sokáig élvezhette nyugdíjas életét. Mellhártyagyulladásai betegten fekdűt és váratlanul földemből

következtében, 60 évesen, 1987. december 16-án elhunyt. A korai megemlékezést szervező művész december 22-én nagy részvét mellett temették el a bajai köztemetőben.

Pedagógiai munkásságát — csupán röviden a lényegyet kiemelve — nem könnyű összefoglalni. Magasan képzett, német nyelvismerettel rendelkező, kiváló szakember volt. Tanári munkájában ezt kamatoztatta. Tevékenységét az igényesség, fűtöttség, segítőkészség és kollegális magatartás jellemezte. Jó előadókészséggel rendelkezett, előadásai atmoszférateremtők voltak. Már 1962-ben Vaskőten felső tagozatos tanuló körében az Országos Pedagógiai Intézet felkérésére rajzpedagógiai kísérleteket végzett. A Képzőművészeti Főiskola kivánságára 1966-ban szinproblematikával kapcsolatban kezdett el kutatásokat az alsó tagozatban. Hosszú évekig tagja volt az Országos Rajz Szakbizottságnak. Ebben a tisztségben számos feladatot — tankönyvfrárlatokat, tanterv, programtervezet készítését, előadások tartását országos fórumokon és az INSEA Budapesti regionális nemzetközi konferenciáján — teljesített. Szakfelügyelőként továbbképzéseket vezetett. Kutatómunkája igazán a tanfőképzőben bontakozott ki, amely szorosan kapcsolódott az alsó tagozatos vizuális nevelés tantervi koncepciójához. „Az emberábrázolás kérdése a tematikus képalakítás problematikájában.” A részeredményekről több publikációja jelent meg különböző szakfolyóiratokban. A kutatás keretében az Országos Pedagógiai Intézet felkérésére a gyakorló iskolában — az új tantervet megelőzően és annak szemlélésén — kísérleti rajztanúsókat végeztek irányításával. Több éven át az

első, később a többi osztályokban 'is. Létrehozta az évenkénti 2 hetes Hájosi Nyári Alkotótáborot, ahol vezetésevel a harmadéves szakkollégista hallgatók kaptak lehetőséget képességeik fejlesztésére. Gyümölcsöző kapcsolatot alakított ki más intézményekkel. Munkája az új tanító nemzedék vizuális-esztétikai felkészítésének szolgálatában állott.

Sokoldalúan vett részt a megye és a város közéletében. Számos funkcióban segítette Baja kulturális gazdagodását. Tanácsagként (1971–1980), a művelődési állandó bizottság és 1971-től a Hazafias Népfőnt Városi Bizottságának tagjaként is. Ismeretterjesztő előadásokat, kiállítás-megnyitásokat, tárlatvezetéseket tartott, műteremlátogatásokat, aszfaltrajzoló-versenyeket vezetett, zsűriészekben vett részt, dekorációkat tervezett és kivitelezett stb.

Oktaató-nevelő munkájával párhuzamosan, azzal egybefonódva aktív művészeti alkotótevékenységet folytatott. Az 1948-tól eltelt 39 év alatt mintegy 200 csoportos kiállításon szerepelt munkáival. Így pl. a vidéki képzőművészek I. és II. budapesti kiállításán az Ernst Múzeumban, a Múcsarnokban. Rendszeresen kiállt volt az alföldi tárlatokon, az Egri Akvarell Biennálén, a különböző megyei nyári-, és téli tárlatokon, a pedagógus képzőművészek országos és megyei kiállításain és a helyi képzőművészekkel rendezett bajai bemutatókon. Meghívásokra országsszerte előadta alkotásait.

Külföldön más művészekkel együtt Angliában, Bulgáriában, Csehszlovákiában, Franciaországban, NDK-ban, Jugoszláviában és a Szovjetunióban állított ki. Itthon 49 alkalommal mutatkozott be önálló kiállítással! Külországai önálló bemutatkozásra is volt alkalma az NDK-beli Kühlungsbornban 1961-ben és a jugoszláviai Zomborban 1982-ben.

Művei megtalálhatók a Magyar Nemzeti Galériában, a bajai Tűr István, a szolnoki Damjanich János, a pécsi Janus Pannonius múzeumban, a Kecskeméti Galériában, a Művelődési és Közközmű Intézményben, a Művészeti Alap, a Bács-Kiskun Megyei Önkormányzati Hivatal bírókban, Debrecenben, Egerben, Székesfehérváron, továbbá különböző intézményeknél, hivatalokban és magánaszemélyeknél.

Az Országos Pedagógiai Intézet, a Pedagógus Szakszervezet és mások szervezésében több továbbképzési és művészetalapi cikluson vett részt. Így pl. Balatonfüreden, Balatonkenesén, Dunánújvárosban, Pécsen, Szadán, Sopronban, Tokajban, Vádon és Baján is.

Pedagógiai, művészeti és társadalmi munkásságát elismerték kitüntetésekkel kapott, díjakat nyert: A Közközmű Kiváló dolgozója (1959, 1961), Janus Pan-

nonius érem (1956), Kiváló Tanár (1966), Székely Bertalan érem- és díj (1971), Nagy István emléklapok (1971), megyei nívódíj (1975), Erdemes Társadalmi Munkás (1978), Kiváló Munkáért (1982), a Bács-Kiskun Megyei Tanács művészeti díja (1985) és az Április Negyediké Erdemrend (1987) fémjelzetek munkásságát. Megkapta a Megyei Szakszervezeti Tanács művészeti díját, elnyerte pedagógus képzőművészek országos és megyei kiállításai és más megyei tárlatok I. és II. díjait, külbejáró pályázatok és kiállítások helyezéseit, okleveleit.

Külföldön a szlovákiai rokonlátogatásain kívül jutalomdíjlan és tanulmányutakon járt Franciaországban, Jugoszláviában, az NDK-ban és NSZK-ban, Olaszországban, Spanyolországban, Svájcban és a Szovjetunióban.

Dr. Bodnár Éva írta róla 1961-ben: „Rudnaynak a művészete nem kilsőfőgekben, hanem lényegében, belső tartalmában ragadta meg a tanítványt. A magyar nép és a magyar táj szeretete, őszinte ábrázolása, a lendületes esztétizálás, a mely tízű színek szeretete a legfőbb sa legmaradandó öröksége Rudnay igaz művészetének. Itt az Alföldön élve a falu hétköznapiját, gondjait, örömeit, a táj ezernyi arcát közvetlen közelről ismerve alakult ki Weintráger Adolfnak a legérdekesebb magyar hagyományokra épülő művészeti látása. Friss és tiszta művek jellemzik művészetét. A finoman szövődő selymes tónusok, borongós barnák, áttetsző meleg szírek, és néha – különösen újabb képein — napsütötte, világos, sárgászöldek. A kifejező-készség spontán és könnyed szellemessége, ötletessége szinte magától értetődő közvetlenségben jelennek meg. Azt a belső vívdóást, amelyet a mondanivaló őszinteségéért a téma kiérlelése és a megfestés folyamata alatt a művész belsőjeben végbemegy — mi már, szemléiben nem érezzük a kész képekből, mert a valóságot, a látványt átszűrve, művészi valóját magával ragadó egyszerűséggel közvetíti.”

Aszalós Endre 1969-ben szavakba foglalta, hogy „az 50-es évek második felében, az az időszak új orientálódásában is, sikereiben is igen gazdag. Weintráger horizontja az alföldiságtól, továbbá tágul. A mindent-megtanulás és az ismeretek állandó szélesítésének szándéka további tanulmányok folytatására serkenti Weintráger. Műfaji ismeretlei, technikai tárháza tovább gazdagodott. A minden stílusban való jártasság, a problémamentes előadói készség azonban a talajvesztés veszélyét is magában rejti. Meditáló, filozófáló ember típus Weintráger Adolf. Érdekl az élet ezer rejtelme, s széles érdeklődési körével a képzőművészettől távolos problémákat is

mélyrehatóan érint. Ugyanakkor szenvedélyessé is tud válni, különösen, ha a műalkotás tevékenységét folytatja. Ez a kettősség határozza meg festészetét is. Talán találgasson is sokat akar átfogni festői problémák felvetésében, stílusbeli orientálódásában.”

Dr. Bánszky Pál 1984. évi egyik kiállítás megnyitójában hangzott el: „Tagadhatatlan, hogy művészi munkássága az Alföldhöz kötődik és hagyományokon nyugszik. Mégis tisztelte az őt egyéni. Karaktere a képépítkezést tekintve — annak ritmusát nézve —, hol indultas esztétizálással, hol nyugalmas felületekkel magabiztosan oldja meg az általa diktált önkifejezési gondolatokat.”

Nehéz az igényes szemlét életű, kutató alkotó, töredék szellemű művész mérlegelő megítélése. Ez elsősorban az esztétik dólga, de lehetnek közöttük is véleménykülönbségek. Megelégedtem azokkal, hogy három művészetörténeti foglalkozó szakember róla alkotott nézetbeiből válogatva idéztem. Megbocsátható, hogy pályakezdése óta, kerekén 40 éves közvetlen ismeretségiink alapján megidéztem egyes tulajdonságait. Mondanivalómatt tömörre formálva állíthatom, bizonyos hogy határozott egyénisége korán érvényre juttatta stílusának, művészi mondanivalójának kifejezési módját. Hosszas és alapos esztétikai tanulmányaim, vizsgálataim megismerték a különböző művészeti törekvéseket, de egyike sem csatlakozott. Ingadozásai lehettek, mert egyes irányzatok ismeretének érzésétől ösztönözve kísérletezett. Egy ilyen vándúr művészen meglehetett ez, még akkor is, ha bőven kerülte a diavatos áramlatok, a deklaráció szükülatát. Egyik legnagyobb vonása éppen az volt, hogy szívnálans esztétikai ismeretrel nem kötődött gúnásan prókálkozó kedvét, gondolatait. Ide-oda köszálással, a sokirányú útkeresésnél járó konfliktusok után mindig megtalálta az felzésletének megfelelő járatot utat, mint például a kifejező realizmus. A magának törvényt szabó, mástól független, autonóm művész élete végéig illeltet, érzelmét és hangulatát árasztó új dólgaival lepte meg közönségét. Növnamivalu gazdagított a gyönyörűséget nyújtó életmóvét.”

Lánya jgy vall az emberről, a művészről: „Édesapámat atyánként szerettem és tiszteltem. Benne az embert, mert számos: igaz, bölcs, tiszta érzelmeket és erőt adó, azt sugárzó volt. Művészként ma is csodálom — amit és ahogyan alkotott, az alkotás egyéni kájával együtt. Mindez mások számára talán lérs szed, de 30 év alatt ezt meg is élhettem mellette. Elment körtinkből, s hiányt, úrt csak fizikai valóságában hagyott.”

Elhangzott Hollósy Katalin kiállításának megnyitóján a Német Központ- ban

1994. november 10–27.

Személyi adatok:

Született 1955-ben Nemesnáduvvaron.

Iskolái: az általános iskolát szülőfalujában végezte el.

Gimnáziumi éveit Baján töltötte

Többszöri próbálkozás után a Bajai Tanítóképző Főiskolán szerezte meg tanítói oklevelét.

Majd az Iparművészeti Főiskolát már munka mellett végezte el.

Kiállításai: Szentesre, Kecskemét, Kisdózsánál, Nemesnáduvvar, Bretten (Németország) Neustadt, Saarland, Kanada, Párizs...

Találkozása a művészettel a véletlen műve volt. Tanulmányait a Bajai Tanítóképző Főiskolán kezdte meg rajz szakollégistaként. Tanár-hallgató kapcsolat rövidesen szakmai kapcsolattá alakult olyan művész-tanárokkal, mint Weintrüger Adolf, Késmárki Mária, Kovács László, Klossy Irén.

Ezek azok az adatok Hollósy Katalin életéből, amelyekhez bárki hozzáférhet. Megtudunk belőlük tényeket, racionális információkat.

Számomra azonban ez a név elsősorban egy olyan személyiséget rejt, aki gyermekkorom, fiatal éveim meghatározó élményei közé tartozik.

Amikor a kiállítás előkészületei elkezdődtek és a művésznek alkotásai a helyükre kerültek, filmszerűen végigvultam előttem közös élményeink, az általános iskolai évek, a baráti társaság, a beszélgetések a nagybetűs életről, az eszmefuttatások Exupéry „Kis hercege” kapcsán, a stéák a nemesnáduvvari dombovánál, a gitáros táborozások és még sorolhatnám tovább.

Sok év telt el azóta és most megilletődöttséggel és nagy-nagy szeretettel köszöntöm a művésznőt, Hollósy Katalint intézetünkben.

Megtiszező feladat, mely jó érzéssel tölt el, egy-egy régi barát, művész-pedagógus kiállítását megnyitni.

Boldogan ismerem fel a kiállítás anyagában a közös gyermekkor hatásait.

Sajátos művészi izlésvilága alkotótáborokban, külföldi utain szerzett élményekkel, tapasztalatokkal gazdagodott.

Ráfalát az egyéniséget, izlés- és érzelmvilágot legjobban kifejező technikai megoldásokra.

Sokoldalú, nagyon sokat dolgozó művész: grafikákat, tűzománc remekket, ékszereket álmód meg és készítt el. Alkotásainak nézőit óriási mesterségbeli tudással győzi meg. Műveiben megismerhetők sokoldalú, színes egyénisége, viszonya a világ dolgaihoz: gyermekkori emlékek, szülői ház biztonsága, a természet tisztelete, valóságossága, optimizmusa, emberszeretet.

Alkotásainak hangulata reményt sugárzó. De nem rejti el az emberi élet szomorúságait, csalódásait sem...

Művei megörökítik a gyökerekhez való kötéds ambivalens összefüggéseit, teret adnak a napsütésnek, az örömeti sugárzásnak, de az expresszív sóhaj és a fájdalom is megjelenik.

Művészete tükrökepe egy differenciált gondolatvilágnak, egy mély emberi léleknek és művészi megnyilvánulásra egy mélyebbékből táplálkozó hitekre.

A mai modern zenei élet egyik darabja talán méltán kifejezi művészi képességet az a fajta emberi képességet, ami a művésznek sajátja és számomra meghatározó a hozzá fűződő kapcsolatban:

*Ha én rózsá volnék,
Nemcsak egyszer nyúlnék,
Minden évben négyszer
virágba borulnék.
Adnék a fiúnak, nyúlnék én a lányunk
az igaz szerelemnek, és az elmúlásnak.*

*Ha én kapu volnék
mindig nyitva állnék
Akárhonnan jönnek, bárkit beengednék
Nem kérdésném tőle, hát téged ki küldött*

Akkor lennék boldog, ha mindenki eljött.

*Ha én ablak volnék, akkora nagy lennék
Hogy az egész világ láthatóvá váljék
Megéri szemekkel ánézniek rajtam,
Akkor lennék boldog ha mindent megmutattam.*

Köszönöm Kati, hogy elhozta művészeted alkotásait közeink, hogy megtiszteltesz bennünket a kiállításal.

Köszönöm, hogy megmutatod nekünk művészi és emberi világod értékeit.

Hölgyeim és Uraim, ezennel nagy szeretettel és tisztelettel megnyitóm Hollósy Katalin kiállítását és tudom, hogy a művésznek grafikai és tűzománci fejeletetelen élményt nyújtanak Önöknek.

dr. Knáb Erzsébet

POSZTUMUSZ

Vannak posztumusz kiállítások, posztumusz kiadványok, művészeti bemutatók... No, és persze posztumusz kitüntetéseket, amelyek lehet, hogy azoknak fontosabbak, akik adták (megszavazták)...Rá kellene végre már jönnék arra, hogy addig becsüljük a másikat, amíg közöttünk lélegzik. ÉI, mosolyog, bánkódik, szenved...

De posztumusz koncert az nincsen. Se pofon, se simogatás. Se ének, se kiáltás...

No, ez utóbbi talán nem egészen pontos így, hiszen lemezekről, kazettákról csak hallgathatjuk John Lennon énekeit és kiáltásait is. Sőt, még a Beatles legenda sem ért véget: éppen a napokban került piacra több, eddig kiadatlan felvételük.

Új Beatles-CD 14 évvel John Lennon halála után!

Szinte hihetetlen!

Hát igen, az 6 részéről ez már csak posztumusz. Mint, ahogy rajzainak, grafikáinak első budapesti bemutatása, kiállítása is a várban.

Pedig milyen friss lendületet tükrözött a több éves kihagyás után, 1980. november 17-én megjelent új nagylemez (Double Fantasy). GYES-en volt közben Sean nevével kísérel. (Just like) starting over — féjerte az új lemez nyitóoldalán. Olyan jülned, mintha csak most kezdődne el...

A többit már tudjuk, a többi már posztumusz. A karácsonyt sem élte meg. December 8-án egy elmebeteg lelőtte.

Egy szeretlen tehetségű, nagy hatású művészt veszített el akkor a világ, aki dalvaival, írásaival, rajzaival azóta is újabb és újabb generációkat hódít meg.

1969. december 16-án hatalmas posztumusz és hirdetőtábla (és egész oldalas újsághirdetések) jelentek meg a világ 11 nagyvárosában: „A háborúnak vége. — Ha te is akard. Boldog Karácsonyt! John és Yoko.”

Tényleg akarod, Homo sapiens? Mit?

Happy New Year, John! Posztumusz.

Tisztújító közgyűlésre készül a bajai Városvédő Egyesület

A Városvédő Egyesület elnökségének öt éves mandátuma 1995 tavaszán lejárt. Az alapszabály szerint tisztújító közgyűlésre kerül sor.

Azzal, hogy tevékenységünk összefoglalóját közzé tesszük, a lakosság tájékoztatása, és a közgyűlés előkészítése a célunk. Kérjük a lakosokat véleményüket, további munkához javaslatukat küldjék meg a Városvédő Egyesületnek. (Elnök címe: 6500 Baja, Deszkás u. 21/B. II.5.)

Szervezeti életről:

A Városvédő Egyesület 1983-ban alakult. A tíz év elteltét nem rendezvényekkel, hanem hétköznapi munkával ünnepeztük meg. Az elnökség tagjai nagyrészt kiscseréldétek. Ennek oka a gyorsan változó élet körülményeinek sodródása. (pl: helyettes államtitkár, polgármester, vállalkozó... let a elnökség tagjaiból.)

A jelenlegi elnökség:

Elnök: Dr. Szentjóbí Szabó Tibor tanár. Titkár: Sári Katalin tanár. Elnökségi tagok: Dr. Péterfi István ügyvéd, Barna György építészmérnök, Keszeli Jánosné igazgató, Petri József környezetvédelmi főtanácsos.

A Városvédő Egyesület három szakcsoportban végte munkáját.

Egyik a városépítéshez kötődő szakcsoport.

Ide tartozik a városfejlesztés, közlekedésszervezés, út- és parképítés, infrastruktúra fejlesztés, műemlék-, műemlékjellegű létesítmények védelme, hasznosítása, a település környezeti paramétereinek vizsgálata, temetői rendezése...

Másik a város történeti szakcsoport.

Területük a helytörténet, néprajz, etnikum, hagyományok, vizek története, utcák, terek elnevezése, szobrok, képek és emlékhelyek, műtárgyak, alkotások, szellemi tevékenység védelme, a város egészségügyére, életmódjára jellemző adatok vizsgálata, gazdaságtörténeti gyűjtőmunka, kutatótörténeti hagyományápolás...

Harmadik az idegenforgalmi, és szolgáltatási szakcsoport.

Vizsgálja a település funkcióit, üdülést, a cél- és tranzitforgalmat, a lakossági mozgást, a kiszolgálást, kereskedelmet, vendéglátást, sportot, szórakozást, szabadidős rendezvényeket, ökonómiát...

Nagyon múltja, dinamizmusa az első szakcsoportnak volt, míg az egyéni vállalkozások el nem vonták a szakmai

erőket a közérdekűről. A másik két csoport viszont fejlődést mutatott.

Hely és adminisztráció nélkül végzetük tevékenységünket:

Elnökségi ülésekre (havonta egy alkalom) a József Attila Művelődési Központtól kaptunk termet, közgyűléseinket (évente egy alkalom) a Polgármesteri Hivatal nagytermében tartottuk meg. Kb. 70 tagja van a Városvédő Egyesületnek. A tagszervezés, és a tagokkal történő kapcsolattartás nem volt maradéktalan. Ennek ellenére kb. 90 lakossági javaslatot továbbítottunk a döntési helyekre eredeti kézirat, vagy jegyzőkönyvi és szóbeli formában.

Kb. 10 rádió- és kb. 20 sajtóíró foglalkozott munkánkkal.

A Városvédő Egyesület tevékenységét összefoglalóan minősíti az a plakett-kéntetés, melyet 1993. október 4-én a Habitat Világnapon a belügyminisztériumtól kapott. Ezt megőrzésre a múzeumnak átadtuk.

Együttműködésről:

Véleményünk szerint legjobb városvédőnek a lakosság bizalmából megválasztott mindenkorai önkormányzatnak kell lennie.

A civil szféra véleményének közvetítésével tevékenységét támogatunk kell, és segíteni, hogy azá tudjon válni.

Munkánkban sajátos módszereket alkalmazunk, nem átvéve fizetett alkalmazottak, állami szervezetek feladatokról. Óvakoztunk attól, hogy szerepváratba essünk. Kétirányú információs csatornát akartunk építeni az állami szervezetek, vállalkozók és a civil társadalom között. Némi lakossági kontroll, konzultatív testület, véleményező közönség, konszenzust segítő szervezet szándékunk volt lenni. Ezért nem dolgozhatott a Városvédő Egyesület egyedül, elszigetelten. Ennek érdekében építettünk kapcsolatot a Polgármesteri Hivatallal, szolgáltató szervezetekkel, iskolákkal, nyomtatott és elektronikus sajtóval, más egyesületekkel...

Ezek a kapcsolatok még nem működtek maradéktalanul.

Gazdálkodásról:

Korábban a vállalatok kulturális alapjukból támogatták az Egyesületet. Később azok a vállalkozók maradtak támogatóként, akik adóalapot csökkenthettek a felajánlott pénzél. Végül ezek a források is elapadtak. A pénzalapot így a szerény mértékű tagdíj befizetések adták. Korábban a városi testület kb. 90 ezer forint működési támogatást adott

évente. Az utóbbi években semmi ilyet nem kaptunk. Az önkormányzat két évig a Béke Hadtest képviselőjének lakásbérleti költségét fizette.

Az elnökségből tiszteletdíjat csak a titkár kapott (2000 Ft/hó) a hivatali ügyek intézéséért. Kiadásaink csak néhány utiköltség, részvételi költség, előadói tiszteletdíj kifizetésére korlátozódtak. Egy-egy esetben rendezvény támogatást 10 ezer Ft erejéig. A Városvédő Egyesületnek vagyona nincs.

Tevékenységünkéről:

A megállapítások után tett 0 jel azt fejezi ki, hogy továbbított javaslatunk, ötletünk sorsáról nem tudunk.

- 1996-ra (Expo, városunk 300 éves tünnepe) javasoltuk:

Szervezzük meg a testvérvárosok városvédődinak (stb. képviselőinek) találkozóját. 0

Mezőgazdasági kispép-, termékbeutatót rendezzünk magyarországi, szlovéniai, horvátországi, ausztriai résztvevőkkel. Összeköve a farmergazdálkodás, egyéni gazdálkodás lehetősége megbeszélésével. 0

PI: az IXXION Kft-vel nemzetközi vízijármű bemutatón szervezzünk. 0

A Duna menti országokból érkező diákok számára (vízijárművekkel érkezők, vadászok, horgászok, környezetvédők...) adott témakörben konferencia-turizmus kategóriájában szervezzünk rendezvényt. 0

Az érekesnassági repülőteret külföldre kijáratni az 1996-os helyi és országos rendezvényre érkezők számára. A repülőterén bajai vállalkozókkal együtt gépkocsi bérletési lehetőséget biztosítani. 0

A rendezvények ideje alatt, azok közé illesztetten, a külföldön élő magyarok gyermekei számára egyhetes fesztivált szervezni. 0

Baja és környékér Bkoturisztikai programot ajánlani külföldi és hazai érdeklődőknek az utazási irodák, és magán vállalkozások útján. 0

Támogatunk a Tóth Kálmán Szakközépiskolából szülők egyetértésével indult kezdeményezést (hagyományteremtési céllal), mely szerint a középiskolába iratkozó első osztályos diákok szüleikkel együtt saját költségén egy-egy facsemetét ültetnek el ősszel ebben a városban, ahol tudásukat megszerzik. Mindezt a város zöld területének és fásításának tervezet előírásait megtartva, egy városi szakember instrukciói szerint végessék. Ez évente iskolánként kb. 100-100 csemete ültetését jelentené. 0

- Javasoltuk, hogy a testvérvárosok

kapcsolata révén ide-oda utazó delegációknak legyen tagja egy-egy városvédő.

0 - Kértük a Városháza hivatalait, hogy területük körül jelezzék azokat a rövid-, hosszabb távon jelentkező problémákat, ahol a Városvédő Egyesület útján a lakosság véleményét szeretnék meg tudni.

0 - Ajánlottuk, hogy minden képviselő mellé a választó körzetből két-három önzetlenül segítő városvédő állampolgárt kérjenek fel (vagy válasszanak), akik tanácsukkal, véleményükkel segítenék a képviselőt minél realitásabban látni a terület problémáit. Jelentkezés ez az Önkormányzat és a lakosság szorosabb kapcsolatát is.

- Felvettük a Tóth Kálmán Szakközépiskola által több éve működtetett Környezetvédő Tábor Városvédő táborra (értéktermelő) alakított metézők, műemlékjelleget épületek, parkok karbantartására, felújításra több iskola különböző szakképzettségű diákjai részvételével.

- A szerb metéző rendbetelezhöz induló összegként az Országos Műemlékvédelmi Hivataltól 200 ezer forintot kapott a Városvédő Egyesület. Engedélyt nem kaptunk a munka megkezdésére. A pénz elveszett.

0 - Rézút vetünk a város utca nevének fellivisztatásában, új elnevezés javaslatában. Az anyag 90 %-os elfogadásra kerül.

- Javasoltuk a Sugovica-parti halárudda és lánogsóló megszüntetését és helyének kulturális befűtését.

- Konferenciát szerveztünk a bajai vizek ökológiája és idegenforgalmi vonatkozásai címmel. Kezdeményeztük a bajai Duna-parton lévő üdülők, hétégyi házak környezetének rendezését.

- Az Újvárosi ÁMK-val közösen évente sikerrel rendeztünk diákok számára városvédő tudat kifejezésére, hagyományápolásra, lakókörzetben használatos eszközök, játékok bemutatására szerkesztett kiállítást, pályázatot. Városon kívüli érdeklődők is voltak.

- Az Építő- és Építványigazgató Vállalattal közösen visszállítottuk a Déri szobrot.

- A Duna-híd konzolos szélesítésének befejező szakaszában javasoltuk a Károly-lépcső visszaépítését közel az eredeti vonalához. A múzeumban levő kőlap, további kőpadok kihelyezésével, csemefélté illesztésével egy liget kialakítását. Akkor a befejező munkákkal egy ütemen költségmentesen megvalósítható lett volna az ölet.

0 - Az ide-és átutazók számára elkészítettük négy nyelven a városismertető füzet első kéziratát.

- A városban működő két főiskolának javasoltuk, hogy a városfejlesztéshez, város történetéhez költődő diplomamunka témákat is adjanak a hallgatóknak.

- Háromszor vetünk részt a város

közlekedését elemző megbeszélésen.

- Véleményt mondtunk a Kismotor és Gépjármű előtt álló vasszorob kompozícióról.

- Ott voltunk a Bajcsy-Zsilinszki úti nyárfa-sor kivágásának vitáján.

- A régi zsidó-meték kegyeleti temetőjét alakítottuk, de a folyamatos rendbentartása nem megoldott.

- Az idegenforgalmi szezon kezdetére felhívásait fordultunk az intézményekhez, vállalatokhoz, hogy települhetünk előtti, és a telephelyükön látható területen környezetrendezést végezzenek. (Egy nap Bajárt) Érdemben az iskolák és a katonaság mozdult meg.

- Javasoltuk, hogy kisvíz idején a Sugovica-híd építéskor a mederben maradt vasbeton maradványokat a kivitelezővel el kell tisztítani. A híd alatti part szakaszt is rendezni szükséges.

- Javasoltuk, hogy valahol újfelfűtés (történelmi korszerűsítés miatt, a felszedett hazafelújítók a fő közlekedési utakkal párhuzamos, vagy azokra merőleges belső utak burkolására használják fel az eredeti városképhez megfelelően.

0 - Még a városfejlesztési (rendezési) terv készítése előtt javasoltuk, a helyi újságokba tegyék bele egy-egy Bajai város térképet és kérjék a lakosokat, jelöljék be saját igényüket, ötleteiket, és a dobóják be a Városháza elköcsarmokba elhelyezett gyűjtőbe. Segítette volna az egyült gondolkodást.

0 - Többször részt vetünk a városfejlesztési (rendezési) terv vitáján. A városképi jelentőségűnek javasolt épületek, lakóházak fotóit az építész csoport összegyűjtötte.

- Városcsocioológiai konferenciát szerveztünk annak tudatosítására, hogy van rétegződés településsé a gazdasági-, társadalmi-, infrastrukturális szféra és a földrajzi környezet. (tetraéder szerkezet) Hogyan szolgálja a település a lakosok komfortérzését.

- Tapasztalatszerzés érdekében a környező városok, köztük az Város-településvédő Egyesületek elnökségével közös megbeszélést tartottunk.

- Dr. Takács István (Reklám Világ-szövetség tagja) részvételével konferenciát szerveztünk arról, a reklámok hogyan illeszkednek a városképhez...

- Egy elnökségi tagunk részt vett a Bajai Rádió, 1956 eseményeiről szóló, keresszalatt beszélgetésen.

- Háromszor voltunk jelen hozzászólási lehetőséggel az Országgyűlés Környezetvédelmi Bizottságának nyílt napján.

- Javasoltuk a középiskolák első osztályosai számára osztályfőnöki órán, majd iskolák között csapatoknak város-történeti vetélkedő, és városismereti túra szervezését. Három év után a Virágos SE vállalkozott erre egy hasonló változatban. Szívesen együttműködünk.

- Diák pályázatokon résztvevők ösztönzésére felhívást intéztünk az isko-

lákéhoz, a lakossághoz, hogy megszervezzük a Városvédő Egyesület ifjúsági tagozatát. Jelenleg ez nem volt.

0 - Tervezük évente az „Év Lakóháza” cím adományozását. (Más városok mintájára). A felhívás közzététele után a bevezetett lakóházról a városi TV VIDEO klipet készített volna, és másorában bemutatná volna. Gondoltuk a sajátban történő képi bemutatásra is. A legjobb három házat egy semleges szakmai zsűri válasszotta volna ki, ezek építette, tervezője, kivitelezője a TV-ben egy keresszalatt beszélgetésen vett volna részt. A befektetés, esztétikum és funkció harmóniáját tárhathat volna a nézők elé a lakókultúra fejlesztése érdekében. A három legjobbban félt lakóház létrehozói elismerésben részesültek volna.

0 - Egy elnökségi tagunk közreműködött a Honpolgár Kuratóriumának munkájában.

- Együttműködünk a Fogyasztók Érdekvédelmi és Környezetvédelmi szervezetével. Örjártait alkalmával, egyéb feladatai mellett, összegyűjtötték azokat a hiányszókat, melyek városképetrontók, vagy az értékéket megőrzésre ajánlott dolgokat.

- A népi vallásosság emlékeiből a múzeum kiállítást rendezett kezdeményezésünkre.

- Felvetésünk alapján a múzeum és a József Attila Művelődési Központ a magyarországi zsidóság történetét bemutató kiállítást rendezett.

0 - A katonaság érdemi munkájával az összes katonasági sikerült meg kell. A folyamatos gondozás nem rendezhető.

0 - Összehívtük a városban élő művészeket és művészeti tevékenységűeket. Önzetlenül ajánlották segítségüket épületek színesítésében, eldöntésében, a város esztétikai megjelenésének javításában, a művészeti nevelés támogatásában, az egyéb művészeti rendezvények előkészítésében, fesszálók rendezésében...

- Javasoltuk a gazdálkodási változások felgyorsulása miatt a megszűnő intézmények, vállalatok, hivatalok történetének megírását, adatainak összegyűjtését, egy korszak lezárását.

- Javasoltuk a meghalt neves bajai személyiségek hagyatékának mielőbbi rendezését.

- Felajánlottuk az artzi kút és környékének (előlegmentesen, konkrét felajánlásokból történő) rendbetelezt, műszaki felújítását, a környék parkosítását.

- A Bács-Kiskun Megyei Környezetvédelmi Alapítvány pályázatára, TV forgatókönyv pályázatot adtunk be, mely dícséretben részesült. A lakosság környezeti tudatformálását szolgálja volna néhány ezer 20 perces adisszorozattal képi bemutatás és rövid magyarázat útján.

0 - Elkészítettük Dr. Surányi István (polgármesteri tevékenységéről), Dr. Or-

kény Miklós (1946-os népféltetelekről), Bánya József (1945 év eseményeiről) visszaemlékezéseit. Az anyagot a múzeumnak, a Polgármesteri Hivatalnak leadtuk.

– Meghívásunkra két évig dolgozhattak városunkban a Béke Hadtest képviselője (Havier Morales). Lakásbérletét az Önkormányzat fizette. A Könyvezetvédelmi Felügyelősegen, a Polgármesteri Hivatalban, és a Tóth Kálmán Szakközépiskolában dolgozott hivatalosan. Egyéb intézményeknél végzett tevékenysége (iskolák, rádió...) is dicséretes volt. Értékes az a módszer, amit meg akart honosítani, hogyan lehet a lakosság véleményét minél szélesebb körben figyelembe venni az önkormányzati döntéseknél. (Megjelent a Honpolgár 1994. augusztusi számában).

– Megszerveztük a Baján dolgozó (kb. 28 fő) külföldi állampolgárok konferenciáját. Jelen volt az Európa Ház igazgatója is.

– Összehívtük azokat a bajai lakosokat, akik rövidebb-hosszabb ideig külföldön dolgoztak. Szerzett tapasztalataikat szándékoztunk hasznosítani az itt beinduló vállalkozásokban, magángazdálkodásban. (kb. 30 fő) Csekegy számú volt a megjelenés.

– Felvetettük (külső kezdeményezésre) annak vizsgálatát, ne keljen a keleti ipartelepre érkező kamionoknak a város másik részén levő vámadvarba átmenni ügyintézés miatt. A város belső kamion terhelése csökkentését, a vámtűgyintézés egyszerűsítését javasoltuk.

– Kezdeményezzük, hogy a sajtóban, rádióban, TV-ben jelenjen meg tájékoztató a kisállattartás szabályairól, kötelezettségeiről, felelősségéről. A lakossági tudatformálás volt ezzel a cél. Az Ebtényeztetők szervezetének elnöke reagált erre.

– Kezdeményezzük a bajai helyűrségek történetének feldolgozását.

– Felhívtuk a figyelmet a Tűr emlékmű felújításának szükségességére.

– Írtunk a környező állomásfőnökségekre, hogy a vasúti kocsiokban levő clavult fotókat színesekre kellene cserélni. Oda azon települések értékeit bemutató képeket kellene tenni, melyeken a szerelvény áthalad. Így segíthetnék a kis-települések kulturális értékeinek megismerését, továbbá lehetőséget adnának a vonalon élő és dolgozó kisvállalkozók reklámtevékenységéhez is.

– Javaslatuk, hogy a Szegeci úti vasúti sorompó lezárásának csökkentését azonnal is el lehetne érni, ha némi szervezéssel a pályavár híd felőli részén végeznek a tolatásokat.

– Megbeszélésre hívtuk az Önkormányzat Kulturális Bizottságának elnökét és egy tagját. Együttműködésünket ajánlottuk az Önkormányzat, vagy a Bizottság mellett, mint magisztrátus.

– Egy évvel a választások előtt városesztétikai okokból javasoltuk, hogy a

pártok számára hirdetési és reklám felületet kell kijelölni, amit saját maguk tisztítanak le a kampány után.

– Most tudjuk, hogy pl. A Józsefvárosi temetőben a bejárati kapuba elhelyezett személygyűjtő konténer esztétikailag és higiénés okjából is kifogásolható és kegyeletstér.

– Figyelembe ajánljuk, hogy a befejezetlen munkák sokasága rongja a városképet. Pl. elektromos hálózat elátóváltása után kinn maradt betongyámok, közműhálózat fejlesztés, lakásbekötések utáni burkolat hiányok, törmelék maradványok, telephelyek előtt és belül esztétikailag kifogásolható anyagterhelés...

Tervekről:

Lakossági kérésként kaptuk: Necsak belvárosi részét legyen terület legyünk.

Megszervezzük a pedagógusok és a Városvédő Egyesület elnökségének találkozóját.

Igény eseten az újonnan bevonult katonáknak a városról (ahol katonaioldjukat töltik) ismertetőt szervezzük (történeti ismertetés, fotó, fejlesztési terv bemutatás...)

Ösztönözzük a helytörténeti kutatásokat.

Munkamegbeszélést szervezzük a bajai temető állapotáról, karbantartásáról, temetői szolgáltatásokról, a kegyeleti jelleg figyelembevételének további lehetőségeiről.

Lakosság elé tárjuk Baja város környezeti terhelési adatait, kérjük megítélésüket, javaslataikat.

Támogatjuk bajai vonatkozásokat tartalmazó érme, plakett kiállítás szervezését.

Kiállítást rendezünk régi és mai képekből, tervdokumentumokból Baja város múltja –jelené – jövője címmel.

Együttműködünk az újonnan alakult „Vendégváró Bácska” Egyesülettel.

A civil szféra szervezését segítjük az amerikai Vermont Alapítvány támogatásával kidolgozandó városfejlesztési tennivalók társadalmi konszenzus alapuló kimunkálásához.

Baja, 1994. november hó.

Dr. Szentjóni Szabó Tibor
Városvédő Egyesület elnöke

ROSSZKEDVÜNK TELE

III.

A front közeledését a falu népe baljós előérzettel figyelte. A háború eseményeitől való félelem világnézet-szemleges magatartás: ám ezáltal a lakosság első-sorban a tűzvonalon túlsó oldalán közeledőktől tartott. A tájékozottabb emberek olvastak néhány könyvet a szovjet-hatalom szíletésének éveiről. E munkák szerzői — emigráns oroszok — valóban kevés olyan élményanyagot szereztek a forradalom éveiben, mely a lenini rendszer heroizálására készítené volna őket. A szatirai kor történeleiről érkező gyér, de fényzerfényükben is megdöbbentő újsághírek sem voltak alkalmasak a jövővények iránti rokonszenv felkeltésére.

Mindazonáltal akadt két család a faluban, akik számára a front megérkezése valóban felszabadulást jelentett. Schlésingerék azonban már nem éretek meg Garán a vöröshadsereg érkezését. A falu egyetlen zsidó családját ugyanis 1944 májusában elhurcolták. A kis szatócsüzlet tulajdonosa, Zsiga bácsi, kedvelt és jellegzetes személyisége volt a községnek. Vannak szerencsés egyedek, akikben egy jól rokonszenves vonásai dominálnak. Az öregúr proféta-székéllé, élelmestészi és tisztelretmélő arakká, az Összevetségi hangulatát idézte meg. Hosszú feketé kábadban, fején kalappal, kezében bottal vonult végig a Keirnsch utcán. Hetenként egyszer a postára ment, hogy boltja üzleti levelezését elintézzze. Az eperták körül labdát kergető gyerek-csapatunk felhagyott játékaival, és elcsendesedve figyelte a lépcsőkön felbaktató Zsiga bácsit. A látogatás számomra mindig valami örömet hozott. Schlésingerék azonnal észrevették, hogy az új postamester családjában gyerek van, és a hosszú káftán zsebéből szentjánoskényér, selyempapírra burkolt narancs, vagy illatos cukrot rejtő stanciaci került elő. Később ismeretségünk egyéb kapcsolatokkal is bővült. A szék boltos és a raktár mögötti homályos szobában, egy széles polcon, aranyhátú és vedlettebb kütetek hosszú glédája sorakozott. Akkor ismertem meg a zsidóság egy rendkívül tisztelretmélő tulajdonosát. Azt, hogy a kulturális értékekre még szűkös viszonyok között élve is áldoz. A kis könyvtárból jószívű csillapították mohó olvasási vágyamat. A kedves mosoly, mellyel Róza néni, vagy lányuk, Rózsika leemelte a polcra az áhított kötetet, több, mint fél évszázad időtávlatán is átvilágít.

A deportálás rajtatérszerűen történt, és az események az összesítő szomszéd-ság elbeszélése nyomán váltak ismertté Garán. A begyűjtést végző teherautó idegen, nem falubéli csendőrként kísérték.

Talán fél órát hagytak a szerencsétleneknek szégyenes motyójuk összegyűjtésére. Az utolsó pillanatban Rózsika kérezerítette a baromfiudvar egy trükkjét, hogy sokat betegeskedő anyjának alkalomtalán főzhessen egy tápláló levest. Kétszékfűvel, a kocsin már szorongó zsidóknak elég alkalmatlan útítási lett volna a csapkodó szárnyas, de a csendőrt, aki lány kezéből kitépte és elhajította a riadt baromfit, aligha az emberiség szempontját vezérelték.

A teherautó elporzott a makadám-úton, és az esemény története a vészhr sebességével terjedt el a faluban. A deportálás iszonyú vég-céljárót természetesen senki sem tudott. Eichmann akcióját gondos titoktartás bvezte, és az első leplező dokumentum, az ún. Auschwitz-jegyzőkönyv öt példány, ekkor indul tükös csatornákon Horthyhoz és a többi főmilitósághoz. A társadalom azonban jog és vagyonbiztonság tudatában élt. Az, hogy valakit otthonából erőhatalommal kiragadjanak, olyan alapvető elvek megrendülését jelentette, melyeket mindenki sérthetetlennek tartott. Munka után, a lámpák esti fénykörében, rossz sejtelmek árnyékában, hosszan töprengt az eseten a falu népe. Azt még senki sem sejtette, hogy Schlésingerék tragédiája olyan jelenség mintája lesz, mely a következő években többszáz család végzetést jeltesztí be. A P5 ucán sok ház lábazafát borította magasan felúto márványburkolat. A generációk felhalmozott jólétének kiéssz hivalkodó és kérkedő csillogó tanúbizonyosága. Úgy vezengtek egymással e területen a módos svábok és gazdag buncyevők, mint San Gimignano hajdani feudális urai: ki emel palotája fölé szomszédjainál magasabb lakótornyot. A derék gazdák aligha gondolták volna, hogy szorgalmuk eredménye lesz majd őket földfenyítővé.

A keleti hajnalhasadás másik virrasztója szomszédunk, Petrovác Lajos bácsi lehetett volna. Személyes ismeretségi köri elbeszélésen epizóddal indult. 1939 novemberében egy napstíteses délelőtti órák hűs udvarunkban szemléltöttem. Az ó-szófőbéli szerűskertek göré kukoricacsövekkel telve amnylottak. A jól táplált verébcapatok lustán feltek ótis teretűk vendégfogadók piros cseréptető között. Az egyik kompániától elmaradva, hetyke kiállású kanverbő telepedett udvarunkat a Petrovác portálól elválasztó deszakerítésre. Az embermasszági fától nem látam át a szomszéd udvarra, és a pompás tolatást madár látnak egyébként is elvakított a vadászszőcsön. A pimaszul tolrteszen lármázó jószágot felültemem csúszim célkeresztjére, és hass, elszállt a sóderhalomról gondosan kiválasztott gyönyög-

kavica. Hát a lóvcs nem volt éppen teill-vilmosi. A veréb csúfondóros csiripésszel számfyalt el egy távoli díofa irányába. A következő másodpercben felharsant átkozódás azonban kétséggetenné tette, hogy célt tévesztett lövedékem mégis csak talált. Sietős léptek közeledtek, és a palánk felett felbukkant Lajos bácsi enyhén szederjessz szemzódótt feje. „Hé gyerek! Hova lövedőzöl te? Nem vagyok én galamb!” Lajos bácsi igencsak ádíz küllemű öregember volt, és az állán meredező betes borosta sem fokozta megjelenésének jámborságát. Így a galambbal való összetévesztés igen valószínűsítlen lehetőségrek látszott. Már készülődtem, hogy illó megtegeződéséssel kiengeszteljem a sérítettt, ám a befőzés váratlan fordulata kiváltotta humorézémem reakcióját. Pukkadókk nevetéssel viaskodva, alig tudtam kinyögni néhány szót. A vasvilla-tekintettel figyelő Lajos bácsi is gyantó foghatott, és levonta a kellő konzekvenciát az új szomszédgyerekek visótságát illetően.

Az általam provokált hatríncidens azonban nem romtotta meg a két család közötti jóviszonyt. Felesége, Julis néni, mosolygós, aranyos buncyevű asszony volt, és csakhamar bejáratos lett családkunhoz. Én is többször vendégeskedtem nála. Olyan, az ózi mekkre lélek pártján állt tőkét azóta sem ettem, mint amilyen Petrovácék búboskemencéjében pirult arnybarnám.

Petrovác bácsiról a falusiak elmondták nekünk, hogy kommunista. E minősítés a Horthy-rendszer idején a célbavette nézve nem volt veszélytelen, de emlékeim szerint Gara népe a tényleg nem vont le különösebb következtetést. Az öregat afféle csodabogárnak tartották, de erre inkább viselkedésével, mint világnézetével szolgált rá. Zárkózott, mogorva, szűkszavú embernek ismerték Lajos bácsit. Kómünves volt, általában egyetlen segédmunkással dolgozott kisebb építkezéseken és tatarozásokon. Pontos és lelkiismeretes mesternek mondták. A politikai kategorizálás valószínűleg a múltja miatt ragadt rá. Az I. világháborúban megjárta a keleti frontot, fogságba esett, és valami módon bekerült a vöröshadseregbe. Nézetéről sohasem beszélt, és a nyilván keilően kioktatott Julis néni — minden bőbeszédűsége ellenére — kerítette a kényes témát. Az öregúr miltjára vonatkozó képet is csak elszólás-mozakokból lehetett összerakítani. Az egyéni sorsok egyébként gyakran térnek el a statisztikail átlagtól. A Horthy-rendszert igazán nem jellemezte a marxista nézetek iránti lagymatag elnézés. Ennek ellenére — jóllehet a

falú köztudomása szerint ő volt a „kommunista” — Petrovácsék kapuja előtt soha nem láttuk meglébbenni a csendőrs legényeinek kakastollát. Az őrsparancsnok nyilvántartásában vélhetőleg számon tartották az őreget, de makacs zárkózottságával nem adott okot a hatóság beavatkozására.

A két család háború utáni sorsa is ellért a megszokottól. Bár az öreg Schléssingereket a végzet arra predesztinálta, hogy Auschwitz vasúti rámpáján bábra vezényeljék őket, és bekerüljenek az elgázostásra ítélt négy- és félmillióba, 1945 után mégis hazatértek. Sőt. Másik lánya, veje és unokája is. Valami szerencsés véletlen folytán nem Lengyelországba irányították őket, és egy német parasztgazdaságában dolgozva vészelték át a háborút. A zsidóság mentalitása, viselkedés-formái szempontjából tanulságos a következő évek története. Az unoka- jól ismerem a nálam néhány évvel idősebb Erdős Pistát — a háború után Kanadába emigrált, és megcsinálta a cserecséjét. Jómódban élve, szerette volna családja itton maradt tagjait rábírní a kitelepedésre. Ez — sok utánjárás és kilincselés után — a Kádár-rezsim idején már elintézhető volt. A nyugdíjkorhatárt elért állampolgárokról az ország némi készletére lemondott. A Schléssinger család öt itthon maradt tagja azonban

nem élt a lehetőséggel. Ez a két öreg esetében még érthető. A törődött, idős házaspár idegenkedett az Újvilágba való áttelepedéstől. Azonban elhanyagolt után a fiatalabb generáció sem próbált hazát váltani. Ma is itt pihennek valamennyien, magyar földben.

A Schléssinger család sorsán tündöve, elgondolkodtam az emberi lélek mélyén működő késztetések ésszerűségét túllépő jellegén. A zsidóság döntő többsége a XIX. század során települt be hazánkba. Oroszország és Lengyelország irányából érkeztek. Űzte őket a szlávság pogromokig fajuló antiszemitizmusa, és vonzotta őket Magyarországra az érvényesülés vonzó lehetősége. A magyar történelmi osztály ipar és kereskedelem iránti érdeklődésére a kapitalizmusra alkaltilag ráteremtett zsidóságnak páratlan érvényesülésre nyújtott alkalmat. Nos, Schléssingerek és felmenőik e versenypályán nem voltak sikeresek. Az a vad politikai lázroham, mely 1944-ben végigsöpört az országon, csak jószerecséjüknek köszönhetően kímélte meg életüket. Öregszükre megnyílt előttük az ígért földje, Kanada. Az emlékek, élmények, meghiúsult remények érzelmi rétegei mégis ehhez az országhoz kötötték őket. Kétségtelen, a zsidóság kétezer éves szétszóratottsága eleve alkalmas volt arra, hogy nemzetionális vonásokban gazdag fajj karaktert alakítson ki. Garai ismerőseink,

Schléssingerek egyéni sorsa azonban ellért a tipikustól.

Szomszédunk, Petrovács bácsi életútja sem követte a sablont. 1945 után a tulajdon biztonsága a nemzetiségi falvakban hamarabb rendült meg, mint az ország egyéb helyein. Megindult a németiség kitelepítése, és az áldozatok kiszemelésénél nem a magyarság iránti illojalitás mértéke, hanem a várható zsákmány nagysága volt a döntő. Elszabadult a bírtoklás mohó vágya, és a helybéliek közül is többen szemelték ki maguknak a F6 utca jöletet sugárzó, tágas polgárházait. Lajos bácsi, a javak egyenlőtlen elosztásának ideológiai ellenfele, mégsem tett kísérletet arra, hogy szerény házacskáját egy gazdag portára cserélje. Sőt. Múltja passzívításából sem kísérelt meg politikai vagy gazdasági tőkét kovicsolni. 1945 után a faluban is szerveződni kezdtek a pártok. Petrovács bácsi azonban, némi kezdeti tájékozódás után, távolartotta magát a mozgalomtól. Valószínűleg esetében is bekövetkezett a fényes álmok hosszútávú dédelgetőinek természetes lelki reakciója. Idealizált eszméi nem viselték el a valósággal való szembesítést. Még szűkszavúbbá vált, és még morogvaiban keverte a mallert egyre gyérülő megrendelőinek vedlett házait tartarozva.

(folytatjuk)
Dr. Dániel József

A BUNYEVÁCOK KARÁCSONYI ASZTALA

ANNA MARGIT

festőművész

A karácsony a mágikus cselekményekben és hiedelmekben leggazdagabb téli vagy karácsonyi ünnepkörnek is kiemelkedő időszaka. E ciklus ismertebb napjai a bunyevác-horvátoknak, ezeknek a XVII. században hazánkba betelepült — főképp a Bácskában honos — római katolikus vallású szlávoknak a néphagyományaiiban szintén megőrződtek. Ők is megtartják például a Borbála és Luca-napot, „megrendezik” a „Materice i Oci”-t, vagyis az anyák és apák napját — ez az időszak főünnepsége —, sort kerítenek a karácsonyi köszöntésre stb.stb.

A változatos, színes és gazdag karácsonyi szokásrendben a karácsony esti étrend és a megterített asztal különösen fontos: s ennek is megvannak a hagyományos kövött formái.

December 24-e egészen az esthajnal csillag feljöttéig böjti nap. Böved este bunyevácul: badnje vece. Erre az alkalomra tudomásom szerint csak a bunyevácok készítették el a bozicjanj nevű, kendős kereszt alakú fonott kalácsot, benne arany- és ezüst pénzekkel. Ezt téstafiguralakkal is feldíszítették: jászolban fekvő kis Jézust, pásztorokat, ökröket, madarakat, háziállatokat, hordókat, kalácsokat, Napot, Holdat stb.stb. tettek rá. Régekte még aszalt meggy és aszalt szilva is volt rajta.

Magát az asztalt — csak erre az alkalomra féltreitett — felhár abrosszal terítették le. Alája — akárcsak a szobába és a konyha padlójára — szalmát hintettek. Az asztal alá több házi és gazdasági eszközt, szerszámot hordtak össze. Szénát is, melyre szakajtót helyeztek el különböző terményekkel. Igazi belehemi színhelyé változtatták a házat. Az asztal fő helyére került a bozicjanj, mellette pedig a szép piros almák sora, melyet éjjeli misén megszentelték. Újévig mindez „közszemlére” volt kitéve, s csak aztán kapott belőle valamennyi házbéli, sőt még az állatoknak is juttattak egy-egy falatot. Szintén az ünnepi asztalon zöldellt a friss búza: ezt Luca-napján csészében sarjazzatták. A hármassalót gyertyánban helyet hagytak benne. Lángját az úgynevezett áldásposztóiban maradt boerrel — a legkisebb gyermek — ottotta

el. Akire a füstje szállt, az halt meg a leghamarabb, legalábbis a bunyevácok hiedelme szerint. A százfardulóiig a karácsonyfa őse lógott a mesteregerendéről az asztal fölül. A glédicéből készült karácsonyi ág, a horvát „kinc”. Ma az asztal fölött — szimbolikusan a böjt végét jelentő — arany madár „ptica” díszelg. (Lúdtójsából készült, sztanolba csavart madárka ajtónyílásra ereszkedik le és fel a mennyezetről.)

A csávolyi hagyományokhoz híven a község lakói ezen a napon egészen az 1930-as évekig — csak kenyert és vizet fogyasztottak. Az ünnep estéjére azonban megfőtt a vacsora. Ennek elfogyasztása előtt előbb imádkoztak, majd boldog ünnepet kívántak egymásnak.

Anyagi helyzetétől függően ki-ki „sóba-vízbe” bablevest vagy hallevest, illetőleg babfőzeléket (papulát) vagy rácpontyt, mákosgubát, esetleg mákos barátfilét evett. Ott állt az ünnepi asztalon a fityóka nevű kis üveg is, benne jöfőféle mézes pálinkával. A terítők fohagyama, méz, dió, alma, mogyoró, aszalt szilva, szőlő, sültök, só, bor sorakozott. Összesen tizenháromféle ételnek kellett lennie rajta!

A vacsora után összejűjtötték a karácsonyi morzsát: ezt később gyógyfűtásra használták. A gyertya egész éjjel égett. A gyermekeket a padlóra hintett szálmára fektették le. Az éjjeli mise után kosonnyát ettek — hisz előtte András nap körül már „esedékes” volt a dísznövágás —

Hajnalban megetették az állatokat. A kúba azonban előbb a megszentelt piros almát dobták, s erről híztak vizet, hogy a jószág egészséges maradjon, jól szaporodjon... A karácsonyi ünnepi asztal, a karácsonyfát — a szalma kivételét — háromkirályok napján bontották le.

A hagyományos karácsonyozás szokásának a bunyevácok körében maig él. Ünnepi rendjében különböző kőrű, célzatos hagyományok ötvöződnék, amelyek jól fölismertethetők, de szétválasztani nehéz, s talán nem is szükséges.

1994.

Dr. Mándics Mihály

A Baja közeli Borotán született. Hölgyek, különösen művésznők esetében az évszámot akkor is fölöslegesnek tartom megírni, ha már nem járnak közöttünk. Vaszarytól tanulta a festészet mesteréjét, aki így nyilatkozott róla 1938-ban: „Éretiben festék folyik vér helyett.”

Élete egyik alapélménye a fiórkór, mely meghatározta festészetét. A másik meghatározó Ámos Imre festőművész, aki férje és mestere egyben. Első alkalommal 1934-ben állt ki. Párizsban Chagallal találkozott. Burdai köre szentendrei alkotóitársai: Korniss, Vajda, Bólint Endre. Posztimpresszionista kezdet után festészetét a szürrealitásba fordult. Fején és bábuján a fuziszmus, a háború torzulásokként jelennek meg.

Tágja az Európai Iskola művészeti csoportosulásának. Fest, fest és fest miközben sok éves nagy csóná vassi körül. A körülötte épült külső falak 1957-től kezdenek leomolni. Igazán a hatvanas évek végén fedték fel művészetét. Múzeumok és rangos magángyűjtemények vásárolják képeit.

Megkapja az Erdemes Művész címet. Ma, Anna Margit-Ámos Imre Múzeum van Szentendrén.

Találkozásaim Anna Margittal

Rózi néni a Fészek Klub egyik kövülete. Mindennap ott fogyasztja el ebédjét akárcsak én. Csúmit eszünk és szófavizet iszunk. Mivel nem dohányozhat orvosi parancsra, ezért sosem tart magánál cigarettát. Tőlem kér. Szívesen adok, bár nem bõröm nézni a faldoklását köhögés közben.

– Hallom maga műgyűjtő, köhögési ebéd után.

– Ez túlzás, van néhány képem.

– Mennyi és kitől?

– Van egy Ország Lilien, egy Román Györgyöm, egy Pirk Jánosom és nagyon szeretnék egy Anna Margitot.

– Ismeri a Mancit?

– A Mancit? Már mint az Anna Mancit? Honnan ismerném?

– Figyelmeztetem elég drága, ha elad egyáltalán. Akarja, én összehozom vele. A barátom.

Az idő múlik, lassan tél lesz, én a dolgot már rég elfelejttem, pénzem sincs. December, pénteki nap. Rózsika átköhögte magát asztalunkhoz.

– Holnap ráérnek? Délután kávé nálam, Mancit is jön. Közben nézzék meg a lakásom, gyönyörű bauhaus, teljesen

egyedi, ha tetszik a jövő héten köthetünk egy eltartási szerződést. A részleteket majd megbeszéljük. Vigyázzon, a Mancit nem könnyű természet.

Ámulunk az eseményeken.

Kicsiny albérletünk és három darabos műgyűjteményünk egy utcányira van Rózsika lakásától, tekintettel a Karácsony előtti nyomorra egy-egy szem, ám különleges bontott csomagolok be látványosak a hölgyeknek.

Bemutatkozunk.

Mancit néin minden gömbölyű. Gömbölyű fej és mosoly, az alakja is gömbölyű, pedig még csak nem is molett. Bubifrizurája van. Kedvesen húzza a szavakat. Amikor Rózsika kimegy a konyhába kávéét főzni, azonnal lecsap ránk.

– Hallom eltartási szerződést akarunk kötni a Rózsival, ez egy nagyon ronda lakás és neki sincs jó természete, ez kész öngyilkosság.

Rózsika hozza a kávéét.

– Na, körülnéztek egye nagyon szép a lakásom, de ha szerződünk, velem nem lakhattok csak papíron, mert nagyon rossz a természetem, a Brazíliából hazajött barátomot is kidobtam egy hét után.

Margitka az orra alatt mosolyog gömbölyűen és oldja a hülye helyzetet.

– Honnan tudja maga egyáltalán, hogy én festő vagyok.

– Ó, én nagyon tájékozott vagyok, nekem a bábitári színházbanodában Passuth Krisztina volt a művészettörténet tanárom, én jól vagyok terelve izlésben kérem.

A hölgyek szinte visítanak ezen a Molnár Ferencsre sikerült eljárnom. Margitka bár hivatkozik valami cukorbajra azért bekapja az ajándék bontott és felírja a telefonszámát.

Műlik az év. Már tavaszodik mire felhívom Anna Margitot.

– Maga azúrn szép alak, ilyen sokára hív. Hallom, kötötték szerződést a Rózsikával. Minden részvetem.

– Nem akartam előbb hívni Margitkát, nem volt pénztünk. Én vásárolni szeretnék Magától.

– Jó, hát attól még fröjöhethetnek. És lehet nekem tartozni is.

Megyünk. Rózsadomb, Filler utcai régi villa.

Margitka csinos kis tutyiban, művésznősen lazán egy fekete macska kárpótában fogad minket. Gizike — mutatja be a cicát.

– Képekről már ismerem — mondom én.

– Na, látom készült! Na, gyerekek beljebb. Ezt nekem hozták, margaréta a legkedvesebb virágom, náhai?

Belépve a lakásba máris táított szájjal szemlélni kezdök a képgorgia közepén, ahol számanal szebbnél szebb Ámos és Anna Margit lóg a falon és a tároló is

nagyon gazdag.

Egy fotóiban furcsa nő ül. Én gyors kezitcsokkolommal üdvözölöm és abban a pillanatban leizzadok a rémületől. Margitka könnyesen kagag.

– Érdekes, hogy neki mindenki, aki először jár itt, köszön, már figyelem a belépőket. A babagyűjteményem legnagyobb darabja.

Babák amerre szem ellát. Óriás kisasszonybabák, ördögök, kőbabák. Bábuk a Kemény Henrik féle bábszínház ősi stábjai.

Amíg elkészült a kávé és megjön a sütemény, a sok népművészeti csoda közt végignézzük Mancit néni és Ámos lenyűgöző alkotásait — már amelyek elől vannak, vagy a falon. Szívesen szétromolnám a tárolót is, de a házigazda ezt nem engedélyezi.

Azután Mancit néni mesélt mindenről: magunkról, a színházról, kutyáinkról, macskáinkról. Őva itt Rózi néniéknél, akit Ő is ugyanúgy szeret, mint mi csak hát más az izlésük.

– Tudja, nekem egy gótikus katedrális gyönyörű, Rózsának meg a Termini pályaudvar a kedvence. Más baj nincs.

Terelgetem beszélgetésünket az izlet felé. Végülis szeretnék itt vásárolni. De Anna Margittal nem könnyű.

– Tudja, én nagyon drágán adom a képeket. Maga azt úgysem tudja megfi-

„FENNTARTHATÓ”, alkalmazkodó természetvédelem és erdőgazdálkodás. Az űsítés vette az embert, és Eden kertje helye, hogy műveje és öröke. (Teremtés könyve 2. 15.)

Gyakran hallunk sajnáinkban a „fenntartható fejlődésről”, a „fenntartható gazdálkodásról”, de sokszor találkozik a „fenntarthatóság” kifejezés használatával.

A leggyakoribb meghatározás szerint az olyan fejlődés, olyan gazdálkodás, amely a jelen generáció igényeit és törekvéseit úgy elégíti ki, hogy az nem veszélyezteti a jövő nemzedékek igényeinek kielégését. Meseze nem arról van tehát szó, hogy az eddigi növekedési pályát kellene a világnak fenntartania, olyan mesterséges rendszereket kidolgozva, amelyek ezt hosszú távon garantálják hanem az esélyeket, a döntés szabadságát kell biztosítani a jövő nemzedékek számára is, legalább olyan szinten, mint az a ma élő generációk rendelkezésére áll. Ezért a fenntarthatóság helyett sokan az értékmegőrzés, az értékfenntartó gazdálkodás kifejezést is használják.

A lenti definíción túl számos hasonló megfogalmazással találkozhatunk. Legtöbbszörük közös eleme, értékvesztéstől való óvatosság:

- a Föld mint természeti erőforrás megkülönböztetett használata;
- az erőforrások védelme és a környezetminőség, biodiverzitás, tájkarakör megőrzése;
- a gazdaságosság, produktív fenntartása és javítása;
- az életminőség javítása;
- a generációk közti egyenlőség;
- a kockázatok csökkentése.

Hogy mindent nem monchatjuk el az eddigi párson, monokultúrás, űtásvány erdőgazdál-

kodásunkra az a nyolcvanas évek közepére, végére teljesen nyilvánvalóvá vált. Miközben az a gazdasági forma lényegesen eredményeket mutatott fel a mennyiségi mutatók és a méretek tekintetében, azok között egyre nagyobb számban mutatkozik a természet, gazdasági és társadalmi környezet válságjelései. A legutóbbi két évtizedben az éves hozamárterkedésű szemlélet, a fakitermelés és a fakelődés elődegeisége mellett háttérbe szorult a hosszú távú értéket szolgáló erőművelés, erőrendezés, erdőterület. Az exportorientált, nyereségorientált gazdasági szabályozás a rakogazdálkodás irányába halott. Ennek következménye, hogy 1990-ben az összes erdőterület 10,3 %-a áll erdővel borított területen. Ez igen magas arány, mely a fejlődésnek ömlesztésére utal. A fakitermelések vonatkozásában a minőség továbbra is, a jobb álmányok kitermelésére való törekvés az 1990-es évek elejéig tekintetű állandó jelenségnek. Egyes erdőgazdálkodási példák a távolabbi jövőre kiható mennyiségi felhasználást is lehet beszél.

Egy ilyen helyzetben szokásos állandó a fő mások oldalára. Nevezetesen nemzeti parkokat jellemez ki, természetvédelmi területeket oklarkúrnak és egy májelőző, kökemény önelőző ki, mely ugyanígy nem vesz figyelmbe semmi máságot, helyi érdeket, emberi igényeket, mint ahogy azt az igazságot, nyereségorientált erdőgazdálkodás teljes. Pedig a védelemnek értelme csak az ad, ha valami módon szolgálja az embert, pihenést, oktatást a természet megismerését, szociális, és egyéb kielégítési a területet világosra való — a fenntartható fejlődés elvét tekintetben tartó — kapcsolatt.

Elkerülhetetlen, hogy az erdő végre önként, saját törvényekkel szabályozott, egységes szervezetként kezeljük, melyet szemben az emberiségnek

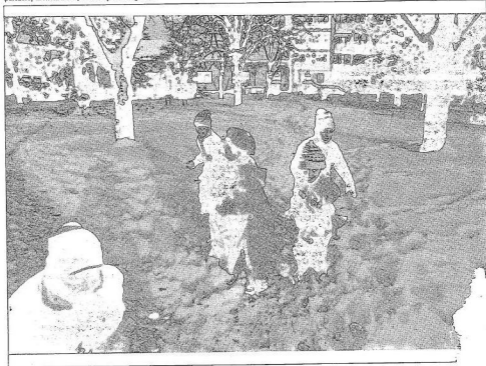
alapszó fontos kötelessége a megőrzés és a megismerés.

A védett területeknek a hagyományos jelölés mellett fontos szerepe, hogy olyan szabadtéri laboratóriumként szolgáljon, melyben a tudomány csak megfigyelésként van jelen. Az erdőművelés tudománya legyen elválaszthatatlan az erdő ismeretétől.

Az erdő megtelelőben előzetes ápolása, teljeskörű használata és felújítása érdekében meg kell ismerni az erdőnek mint egésznek a belső összefüggéseit. A megismerést az erdő alkotó összes élőlényre, azok életfeltételeire vizsgálata ki kell terjesztetni, és minden részterületen külön is értelmezni. Csak ezeknek az ismereteknek a birtokában lehet igényeinknek és szükségleteinknek legmegfelelőbben, a legkisebb költséggel kialakítani a fenntartási és kedvező irányban megváltoztatni a kialakult erősszerkezetet. Előrendül, hogy a természethez hasonló erdőterületek alakítsunk ki, melyekből a legnagyobb társadalmi-környezeti hasznosság elvei szerint tudjuk kiválasztani és megváltoztatni a legmegfelelőbbet.

Ennek megvalósítása jelenthető az ártéri erdőben azt az élő és embert szolgáló természetvédelmi, mely képes lenne a fenntarthatóság elvnek megfelelni és az ártéri tájat önkéntesnek is megőrizni. E nagyarányú erdőben alapvetően fontos feladat az ártéri erdő teljeskörű tudomány megismerésének programját előírni, ebbe irgalmazni a már megkezdett részterületek kutatására indított programokat, előkészítve annak lehetőségét, hogy látni valamilyen részterület kialakítása, magának hagyja a dunántúli táj utolsó darabját a természetvédelmi bajai ember legnagyobb kincsét.

Petry József

**ROYAL
NYOMDA**

TIPO

Október 3-tól új telephelyen állunk
megrendelőink rendelkezésére!

Szolgáltatásaink:

Nyomtatványok, brossúrák, plakátok, szórólapok,
különbéle meghívók, névjegykártyák készítése.

Kedvező áron, rövid határidővel, széles választékkal
állunk megrendelőink szolgálatára.

ÚJ
HELYEN
!!!!

Új címünk:

TISZA FÜSZÉRT bajai telephelye

Baja, Dózsa György út 25-27.

(TOTAL benzinkút mögött.)

Telefon: 79/321-388/12 mellék

06 60 354-913

Megrendelések felvétele és kiadása:

hétfőtől-péntekig 8.00-tól 16.00-ig.

BAJAI HONPOLGÁR

Független Város- és Környezetvédő
Lap
Megjelenik minden hónap első napján

Felolós szerkesztő:
GYULAVÁRI JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke:
Bánáti Tibor

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Déniel József, Jász Anikó,
Kalocsa Béla, Laki Ferenc,
Dr. Solymos Ede, Schmidt Antal

Kiadja a Bajai Honpolgár Alapítvány
Postacím:

6500 Baja, Oltványi Imre u. 14.

Nyomdai munkák:

Royal Tipó Nyomda

6500 Baja, Dózsa Gy. út 25-27.

Tel.: 79/321-388/12 mellék

LAPALAPÍTÓ:
ÚJVÁROSI ÁMK

41035